

АНАТОЛЬ ДЗЯЛЕНДЗІК

Анатоль Дзялендзік нарадзіўся 4 сакавіка 1934 года ў в. Кулакі Салігорскага раёна Мінскай вобласці. Драматург, кінасцэнарыст. Скончыў Мінскі медыцынскі інстытут (1957), Літаратурны інстытут імя М. Горкага ў Маскве (1969). Працаўваў урачом у Рэспубліканскай псіханауралагічнай бальніцы “Навінкі” (з 1957), у сцэнарна-рэдакцыйнай калегіі кінастудыі “Беларусьфільм” (1968-1979).

Аўтар п'ес “Начное дзяржурства” (1970), “Грэшная любоў” (1967), “Апошняя суніцы ў жніўні” (1975), “Гаспадар” (“Страсці па Галынцы”; 1984), “Амазонкі” (1972), “Аперацыя “Мнагажэнец” (1974), “Аўкцыён” (“Прадаеца муж”, 1988), “Хачу быць міліянерам!” (1992); “Гіпапатам” (1993), “Султан Брунея” (1998), “Яблычны спас” (1999), “Лісток на ветры (Алена)” (2000). Аўтар сцэнарыяў тэлефільмаў “Спазнай сябе” (1972), “Блакітны карбункул” (1979), кінафільмаў “Заўтра будзе позна” (!73), “Нязручны чалавек” (1985), “Ваўкі ў зоне” (1991), “Анастасія Слуцкая” (2001).

Сябра СП Беларусі з 1965 года.

Псіхалагічная драма “Выклік багам” (“Чатыры крыжы на сонцы”) упершыню была апублікавана ў 1967 годзе, а з 1965 года ставілася беларускім тэатрамі, а таксама тэатрамі СССР, Чэхаславакіі, Югаславіі, Польшчы, Германіі.

(+ фота)

ВЫКЛІК БАГАМ

(ЧАТЫРЫ КРЫЖЫ НА СОНЦЫ)

Драма ў трох дзеяx

Дзеючыя асобы

Інга

Святлана — студэнткі медыцынскага інстытута

Галіна

Аскольд — вучоны, 32 гады.

Вадзім — інжынер-канструктар, 28 гадоў.

Максім — эканаміст, 26 гадоў.

Лапкіна — урач, 25 гадоў.

Медсястра — 25 гадоў.

Капарыха — пажылая жанчына.

Студэнткі, буравікі.

ДЗЕЯ ПЕРШАЯ

Карціна I

Вечар. Вестыбуль клінікі. На адных дзвярах таблічка: “Экспериментальная лаборатория”. З’яўляецца група дзяўчат-студэнтак. Яны здымоўць халаты, прыводзяць сябе ў парадак, размаўляюць.

— Яшчэ паўгадзіны — і я не вытрымала б.

— Няўжо ён будзе пытацца пры генетычныя рэкамбінацыі?

— Радыёметычныя рэчывы — цёмны лес.

— Гэта ж зусім проста. Алкуруючыя агенты ўздзейнічаюць на біялагічныя аб’екты і індыцыруюць развіццё пашкоджанняў, аналагічных пашкоджанням, што ўзнікаюць пры ўздзеянні інізуючай радыяцыі...

З дзвярэй з таблічкаю “Эксперыментальная лабаратория” выходзіць Аскольд, малады мужчына ў белым халаце, стомлены, няголены. Дзяўчата з маўкаюць. Ён вітаеца і ідзе далей.

- ... З прычыны чаго гэтыя рэчывы атрымалі назуву “радыёміметычных”.
- Зойка, дай трошкі яшчэ пажыць!
- Дзяўчата, перад філармоніяй паспоею паабедаць?
- Хто пазычыць рубель?
- Перад стыпендыяй?!
- Рубель? А што гэта такое?

З'яўляецца Галіна.

Галіна (абурана, адной з дзяўчат). Ты апранула мой халат. (Падыходзіць да дзвярэй, адкуль выйшаў Аскольд. Стайды спіною да дзяўчата, піша запіску, адносіць яе ў лабараторыю і вяртаеца.)

- Я ўчора першы раз скокнула з парашутам.
  - Ну і, мусіць, аж вішчала.
  - Хто ў чытальню? М не там пакінулі новыя часопісы.
  - Інтэлектуалка!
  - Галка, ідзеш у спортзалу?
- Галіна. Пачакаю Інгу і Свету.
- А, неразлучная троіца.
  - Быццё вызначае свядомасць — п'юць з аднаго чайніка.
- Галіна. Добра, давай-давай...

Вясёлай чародкаю дзяўчата знікаюць з вестыбюлю. Галіна папраўляе валасы. З'яўляецца Святланна, кволая, стомленая. Падыходзіць да гардэроба, сядзе на лаўку, пачынае развязваць тасёмкі халата.

Ну і дзяжурства ў мяне было! То шок то колапс. А потым пунцыю давялося браць. Не ідзе іголка — хоць лопні.

Святланна. Ведаеш, Галка, відаць, я ніколі не змагу прывыкнушаць да пакут людзей. Амаль фізічна адчуваю той жа боль, што і яны.

Галіна. Ну і дарэмна. Хочаш есці?

Святлана круціць галавой.

Любая, калі б урач паміраў з кожным сваім хворым, медыкаў не засталося б.

Святлана. Такі слаўны хлапчук, разумныя вочы... Тэмпература трышцаць дзесяць і шэсць, ведаю, што яму балюча, але ніводнага стогну. Затое маці... дапякла ўсім.

Галіна (закурвае). О, ты яшчэ не ведаеш, што ўрачы нажываюць інфаркт толькі ад сваякоў сваіх пацыентаў. У нас у аддзяленні самы цяжкі дзень — чацвер, дзень спатканняў.

Святлана. Чаму ты выбрала псіхіяtryю?

Галіна. У мяне шмат сяброў, якія маюць патрэбу ў лячэнні.

Святлана. Напэўна, псіхіяtry ўсіх лічаць ненормальнымі.

Галіна. Усіх не ўсіх, а, вер майму слову, калі-небудзь будуть лячыць тых, хто сёння яшчэ ўяўляе сябе здаровы: паклёнікаў, скандалістаў. Ну, а людзей з дрэнным настроем — у першую чаргу.

Святлана. Гала, а чаму ты разышлася з мужам?

Галіна (уважліва глядзіць). Навошта гэта табе?

Святлана. Ён жа цябе кахаў. І ты яго. (Падыходзіць да акна.)

Галіна (пасля паўзы, горка). І гэтага дастаткова?

Святлана (са здзіўленнем). А хіба не?

Галіна (абыякава). Светка, не забівай сабе галаву ўсялякім глупствам.

Святлана. Я прости хачу разрабрацца, чаму людзі разыходзяцца. Калі б я кагонебудзь пакахала...

Галіна. Няўжо ў твае гады я была такая ж? І як цябе татуля пусціў адну з дому — незразумела.

Святлана. А ён не пускаў. Хацеў, каб я паступала ў яго інстытут. Я адмовілася. Прыехала ў Мінск і паступіла сама. Паглядзі ў акно. Учора ўвечары, калі мы выходзілі з клінікі, ён стаў на тым жа месцы.

Галіна (падыходзіць). Відаць, дружынік. Ну і што?

Святлана. Ён глядзеў у наш бок, а потым ішоў назіркам.

Галіна (рашуча). Светка, каб я так жыла! Гэта сваяк аднаго з наших хворых. Вось убачыш, пазнаёміцца, а потым (з нудой у голасе): “А як вы яго лечыце, а чаму адяце парашкі, калі нашага суседа лячылі таблеткамі...”

Святлана. Чаму табе так весела?

Галіна (уздыхае, глядзіць на дзвёры, у якія намервалася ўвайсці). Чаму так доўга няма Інгі?

Святлана. Аперацыйны дзень.

Галіна. Ты ўпэўнена, што яна на аперацыі?

Святлана. Калі я праходзіла міма, яна была там.

Галіна (стараючыся не паказаць цікаўнасці). Як ты думаеш — што ў іх з Аскольдам?

Святлана. Адкуль я ведаю? Па-мойму, нічога.

Галіна. Праўда?

Святлана (паслы паўзы). Няўжо ён можа падабацца? (Паціскае плячыма.) Сухар. Падвопытная малпа для яго даражэй за любую жанчыну.

Галіна. Ах, Светка! Што ты разумееш у мужчынах!..

Вяртаецца Аскольд. Убачыўшы Галіну, на момант спыняеца, вітаецца з ёю кіўком галавы і ідзе да сябе.

Святлана. Ты сапраўды...

Галіна. Сапраўды. І гора таму, хто стане на маёй дарозе.

Святлана (паслы паўзы). Іншы раз мне здаецца, што ты можаш забіць чалавека.

Галіна. Калі ён гэтага заслугоўвае.

Святлана (складвае халат). Халат больш ірвецца ад мыцця.

Галіна (смяеца). Нам з табою дзяліць няма чаго.

Святлана. Сёння разгляджу яго лепш. Пойдзем разам у басейн?

Галіна (глядзіць на гадзіннік). Пакуль што ў мяне ёсьць час.

З'яўляецца Інга, стройная, прыгожая. На ёй белы халат. У руцэ трymае сумку і шапачку.

Галіна. Нарэшце...

Інга. А мяне не чакайце. Я да Аскольда.

Галіна. Што, што?

Святлана. Галка, хадзем, хадзем...

Святлана бярэ Галіну за руку, і абедзве выходзяць.

Карціна II

Экспериментальная лабаратория. Сучасная аппаратура. Аскольд адыходзіць ад прыбораў, уключае рыдыё. Гучыць музыка — першая частка Пятой сімфоніі Бетховена.

Аскольд. Чалавек і чалавецтва... Дылема. Электронная машіна рашыла б
імгненна...

З'ўяляецца Інга.

Інга. Забылася, што тут рэпрадуктар. Хацела ў ардынатарскай паслу хаць.
(Цёпла.) Бон суар, месье... Так, здаецца?

Аскольд (падыходзіць да мікраскопа, сядзе). Бон суар...

Інга. Чалавек перамагае лёс... Шэф гаворыць, што такую музыку мог напісаць
або геній, або вар'ят.

Аскольд. Гэта амаль тое ж самае. Шкада толькі, што легенда створана, каб
суцешыць.

Інга (весела). Калі так гаворыць вялікі вучоны, атрымліваецца камічна. Аскольд,
ну што?

Аскольд. Ты пра што?

Інга. Які аналіз?

Аскольд. Аналіз?.. А, твой... Вядома, адмоўны. З вас, сіньярына, шэсць долараў.

Інга (смяеца). Ого! На Захадзе ты быў бы мільянерам!.. Ты не памыліўся?

Аскольд. Не, не памыліўся. (Дастае з кішэні бібліографічныя карткі.) Памажы
раскладсці карткі. Санітарка пераблытала.

Інга (бярэ палавіну картачак, пачынае няспешна раскладваць). У яўляеш, стаю за
аперацыйным столом, і раптам у вачах усё паплыло... Калі б не падтрымалі, павалілася
б.

Аскольд (бесклапотна). Яшчэ не прывыкла.

Інга (дакорліва). Я аперырую з чацвёртага курса... Колькі драматызму ў
музыцы...

Аскольд (падыходзіць, выключае радыё). Ты ператамілася.

Інга. Навошта выключыў?

Аскольд. Галава трашчыць.

Інга (праводзіць рукой па яго шчацэ). Зноў начаваў у лабараторыі?

Аскольд. Хто-небудзь павінен наглядаць за апаратурай.

Інга (уздыхае). Абедаў?

Аскольд. Нарагу прадавалі піражкі з павідлам.

Інга. Аскольд, колькі можна так пражыць?

Аскольд. Ваши ўжо разышліся?

Інга. Напэўна. Аскольд, ты верыш у сны?

Аскольд. Дзтұна, студэнтка шостага курса... Без пяці мінут урач...

Інга. Са снамі не ўсё ясна. Шэсць гадоў вывучаеш тэорыю разлітага тармажэння, а потым чытаеш у газеце, што ёсць чалавек, які дваццаць год абыходзіўся без сну...

Значыць, не верыш?

Аскольд. Я прынцыпова супраць психааналізу.

Інга. Увечары я доўга чытала, а потым мне прысніўся дзіўны сон. Нібыта я шла над глыбокай прорвай і раптам сарвалася. Жах! Лячу ўніз і вось-вось разаб'юся аб каменне, але тут падхапілі мяне дужыя рукі... У цябе ёсць скураная куртка?

Аскольд. Пры чым тут куртка?

Інга. Ён быў у курты.

Аскольд. Трэба спаць з адчыненай форткай. А вячэра павінна быць лёгкай.

Інга. Божа, які рацыяналізм...

Аскольд. З кім ты аперыравала?

Інга. З шэфам. Як ён працуе! Бог! (Паказвае картку.) гэту куды?

Аскольд. Сюды.

Інга. Ведаеш, ён мяне пахваліў.

Аскольд. У вочы?

Інга. Яшчэ чаго захацеў! Стаю за дзвярыма, а ён гаворыць: "Малайчына дзеўка. Вы пра яе яшчэ пачуеце".

Аскольд. Нішто сабе.

Інга. Заўтра паляціш?

Аскольд. Ага, заўтра.

Інга (задуменна). Белград... Адрыятыка... А я ж ні разу не бачыла мора...

Дзіўна, людзі з'яўляюцца і знікаюць, а мора... (Весела.) Прывязеш мне вялікага краба?

Аскольд. Думаеш, будзе час на забавы? Памыляешся.

Інга. Аскольд, там збяруцца вучоныя з усяго свету?

Аскольд. Бадай што.

Інга. Вось гэта здорава... (Урачыста.) Лэдзі анд джэнтльмены, панове!

Распрацаваны намі метад ранняга выяўлення... (Спыняецца, потым пацягваецца.) А ведаеш, я таксама стамілася. Схадзіць паплаваць, ці што?

Аскольд. Табе трэба часцей бываць на сведым паветры, спажываць вітаміны...

Інга (весела). Дыялог пенсіянер аў. (Перадражніваючы старых, прыкладае руку да паясніцы.) Скажыце, а вы крапіву прыкладалі? (Паказвае картку.) Гэта паітальянску?

Аскольд. Па-іспанску. Напруженая праца патрабуе актыўнага адпачынку.

Інга (жава). Ведаеш, што мы думаем зрабіць?

Аскольд (з дакорам). Новая авантура... Калі ты перастанеш быць дзіцем?

Інга. Дамовіліся з дзяўчатамі — толькі нікому ні слова, — паедзем уночы электрычкай на дачу дацэнта Мельнікава, — ён у Светы і Галкі стыпендыю зняў — і выкрадзем у яго сабаку...

Аскольд (заклапочана). Інга, у яго вялізны ваўкадаў!

Інга. Утрох не справімся з даным ваўкадавам?

Аскольд. Але ж ён можа пакусаць!..

Інга. Яшчэ невядома — хто каго... Дык вось, прывязём у горад і прададзім яму ж на кафедру.

Аскольд (смяеца). Мельнікаў гэтага не перажыве.

Інга (весела). Так што зусім магчыма, пакуль ты будзем падарожнічаць, мне давядзецца адседжваць пятнаццаць сутак. (Сур'ёзна.) Аскольд, табе трэба развяяцца. Прыйедзеш назад, я пазнаёмлю цябе з нашымі. Ёсць нішто студэнткі.

Аскольд. Ведаеш, я старамодны — флірт да чагосці абавязвае.

Інга. Ну і што?

Аскольд (пасля паўзы). Каб чаго-небудзь дасягнуць у навуцы, трэба васемнаццаць, дваццаць гадзін. А то ўсё жыццё будзеш друкаваць арткульчыкі “Яшчэ раз да пытання аб...”, “Некаторыя дадзеныя пра...”. Я доўга думаў і прыйшоў да вываду — няхай мяне лічаць ідыётам, — мне не трэба заводзіць сям'ю.

Інга. Што ты сказаў?

Аскольд. Жанчыны патрабуюць увагі. А я дні і ночы павінен праводзіць у лабараторыі.

Інга (усміхаючыся). І гэта ўсё?

Аскольд. Мала?

Інга. Пра такіх, як ты, псіхіяtry гавораць: “Гэта наш таварыш”.

Аскольд. Буду прыходзіць дадому позна, раніцай зноў на працу. Размаўляючы з жонкай із забаўляючы дзіця, буду думаць аб марскіх свінках, храмаграмах, хворых... Гэта не так смешна, як здаецца. Задаволіць каго-небудзь такі лёс?

Інга. Божа, як дрэнна мужчыны думаюць пра жанчын. (Нервова цярэбіць картку.)

Аскольд. Мы — урачы.

Інга. Я недзе чытала: юная актрыса выйшла замуж за шасцідзесяцігадовага Рэмарка. Калі гэта прайда, яе можна зразумець. (Сярод картак знаходзіць запіску.) “Чакаю цябе ў дзесяць за горадам”. Ого! без подпісу. Але почырк знаёмы.

Аскольд. Дай сюды. (Забірае.) Ты ведаеш, хто гэта?

Інга. Не.

Аскольд. Адна настойлівая асоба.

Інга. Мабысь, ёсць падставы.

Аскольд (узыхнуў). Майская свята. Даволі банальна: складчына, кампанія на дачы... Дорага мне абышлася тая ноч — у лабараторы перагарэў трансфартар.

Інга (паля паўзы). Ідзі, яна чакае.

Аскольд (збірае карткі). Прыйзначыўши спатканне, яна зрабіла адну памылку. Ехаць туды сорак мінут... (Рве запіску.)

Інга. Ну і мужчыны цяпер!

Аскольд (пасля паўзы). Толькі нікому не расказвай. Мяне захапіла адна ідэя. Каб яна спраўдзілася, трэба патраціць два-тры гады. А то і ўсё жыщё. И не толькі маё. Але калі пашанцуе, чалавецтва ўздыхнє з палёгкай.

Інга. Калі ж няўдача?

Аскольд. Даб'юцца другія.

Інга. Аскольд, тое, што ты задумай... И калі лічыш, што нехта можа перашкодзіць... Толькі фанатыкі і дабіваюцца сапраўднага поспеху.

Аскольд (пасля паўзы, пазіраючы ўбок). Інга, калі б мне можна было ўзяць жонку...

Інга (таксама не глядзіць на Аскольда, гэта хутчэй думкі ўголас). Я ведаю, Аскольд...

Аскольд (глянуўши на гадзіннік). Спачатку размінка, потым трошкі папрацую.

Інга (весела). Па сістэме ёгаў?

Аскольд. Мудрыя людзі, ёгі.

Інга. Аскольд, заўтра можна цябе праводзіць?

Аскольд. Ну вядома.

Інга. У нас шмат агульнага. Ты адмаўляешся ад кахання па сваё волі. А я... Я не магу кахаць. Ну што ж, бывай.

Аскольд. Усяго добра га.

Інга бярэ чамаданчык і выходзіць.

(Задумайся.) Усяго добра га... (З горыччу ківае галавой. Глядзіць на тэлефон і, пераканаўшыся, што Інга пайшла, набірае нумар.) Вера Сяргеевна? Пакідаю ўключаным трэці, сёмы і дваццаць чацвёрты... Так, контрольная группа... Навошта выклікалі ў міністэрства?.. Прапанавалі... Не, не здагадаецца. Пропанавалі ўзначаліць навукова-даследчы інстытут... У Зялёным Гаі. Не спяшайцеся віншаваць. Я адмовіўся... Разумееце, у мяне толькі двое штаноў. І калі прашмарую адны ў крэсле дырэктара... Але я згадзіўся ўзяць лабараторыю... Вельмі ж добрае аbstaляванне. Ну навошта так? Вы — мая правая рука... Вазьму яшчэ Антона, Дзіму, Барысавіча... И Фамічова, вядома, калі ён згодзіцца... (Праводзіць рукой па твары, глуха.) Вера Сяргеевна... Я толькі што гаварыў з Інгай... Не, ні аб чым не здагадваецца... Пайшла ў басейн...

Карціна III

Вечар. Басейн. Аблакаціўшыся на парапет, стаіць Вадзім. Гэта зграбны, упэўнены ў сабе малады чалавек.

Ён настройвае радыёпрыёмнік. Чуецца жыццярадасная музыка. Побач ходзіць Максім, нервова папраўляе акуляры.

Максім. Яны! Пайшли ў раздзявалку!

Вадзім (не рэагуе). Якое неба! Вось бы сюды Сар'яна.

Максім. Ты павінен мяне пазнаёміць.

Вадзім (рэгулюючы гучнасць). Калі пайду на пенсію, падаруеш гэтую штучку.

Максім (сам не свой). Музыка, горад!.. Мы на яго глядзім кожны дзень.

Вадзім (засмучана). Заўсёды знойдзеца тып які сапсует настрой.

Максім. А калі гэта каханне?

Вадзім. Ніколі не гавары слоў, сэнсу якіх не разумееш.

Максім (паглядае ўбок). Пастараўся пазнаёміцца.

Вадзім. І гэта кажа галоўны кансультант міністэрства. А прызнавацца будзеши сам?

Максім (падыходзіць бліжэй). Ты цынік з галавы да пятак... Чалавек павінен быць прыгожы...

Вадзім. Перады хні.

Максім (махнуўшы рукой, адыходзіць). Цябе магіла выправіць.

Вадзім. Альбо жонка. У чым ты бачыш сэнс жыцця?

Максім. У тым, каб не задаваць недарэчных пытанняў.

Вадзім (пасля паўзы, прыклаў да вуха прыёмнік). Ты хоць раз у месяц чытаеш газеты?

Максім. Не арыгінальна.

Вадзім. Уяві: заўтра — усё дагары нагамі. Што ты ўспомніш?

Максім. А калі гэтага не здарыцца?

Вадзім (настройвае прыёмнік). Па Фрэйду, чалавек — раб інстынктаў. Імкненне да асалоды. Як бы мы ні абураўліся, але, на жаль, ён кажа праўду. Жывём толькі раз.

Максім (задуменна). Цікава, як яе імя?

Вадзім (насмешліва). І гэтага не ведаеш? Чакай! Добра. Існуе ста спосабаў знаёмства з дзяўчатамі. Я карыстаўся сто адным. Напрыклад, з Таняй...

Максім. Да д'ябла Таню... Іду ць.

Вадзім (выключае прыёмнік, перадае Максіму, той хавае ў кішэню). Назірай і вучыся.

Максім. Зняць акуляры? Як з боку?

Вадзім (махнуўшы рукой). Не хачу называць ворагаў.

Максім. Толькі не стараўся выстаўляць напаказ свае заганы.

Вадзім. А наш дворнік кажа: “М не напляваць”.

Праходзяць Святланы і Галіна ў купальных касцюмах, на плечы накінуты халаты.

Вадзім. Скажыце, дзе тут рамантуюць абу так?

Галіна. Вас бабуля вучыла знаёміцца?

Дзяўчаты ідуць далей. Максім насмешліва глядзіць на Вадзіма. Вадзім хапаеца за сэрца, стогне, адварочваеца.

Святланы (клапатліва). Што з вами?

Вадзім не адказвае асцярожна садзіцца на лаўку. Дзяўчаты паспешна падыходзяць на яго, спрабуюць раашпіліць каўнер, праверыць пульс. Вадзім адводзіць іх руکі.

Вадзім. Што вам ад мяне трэба?

Галіна. Мы студэнткі медыцынскага.

Вадзім. Ёсць у вас які-небудзь дакумент?

Галіна. Вось яшчэ бюрафрат!.. (Святлане.) Пакажы студэнцкі.

Вадзім (разглядае пададзены Святланай білет, чытае). “Святлана…

Міхайлаўна… Шосты курс…” (Максіму.) М не лепш. Праўда?

Максім (злосна). На жаль.

Вадзім (падымаючыся, дзяўчатаам). Як кажуць на ўроку англійскай мовы, май фрэнд Максім, май нэйм із Вадзім.

Доўгая паўза.

Галіна. І часта вы так забаўляецеся?

Вадзім. Гэта не забава — суровая неабходнасць.

Святлана. Нішто сабе жарт.

Галіна. Гадзіну назад мы бачылі, як памірае чалавек.

Вадзім. Дакладне не падлічваў, але кажуць: на зямным шары трох мільярдаў людзей. І кожную секунду нехта памірае і нехта нараджаецца. На смерць трэба глядзець па-філасофску.

Галіна. А вы часам не з самадзейнасці?

Вадзім. Як на споведзі: ён — эканаміст, я — інжынер.

Максім (паказвае на Вадзіма). А таксама майстар спорту па плаванію.

Вадзім (нездаволена). Цяжэй за ўсё для паэта — трymаць язык за зубамі.

Галіна. Гэты нервовы малады чалавек піша вершы?

Святлана (з цікавасцю). Паэт?

“Я іду і смюся

ад шалёнае звонкае

радасці,

што хаджу па зямлі

і раптоўна

навек упаду,

не дайшоўшы да слабасці,

подласці,

дурасці,

старасці,

бо я з песняй хаджу па зямлі
у людзей на віду!”⁶

О, калі б я ўмела пісаць вершы... (Максіму.) Друкаваліся?

Максім робіць адмоўны жэст, потым дастае сыштак.

Вадзім. Ён піша лепш, чым патрабуе рэдактар.

Святлана (бярэ сыштак). Даўно пішаце?

Вадзім. Яшчэ ў школе пачаў. Яго маці спачатку напала халася, павяла да доктара, той выпісаў горкія пілюлі і парай абліваца халоднай вадой. Не памагло.

Галіна (Вадзіму). Вы яго адвакат?

Вадзім. Скажыце лепш, давераны ў справах. (Заўважыў, што Галіна часта пазірае ўбок.) І ён прыйдзе сюды?

Святлана. Вось і Інга.

Падыходзіць Інга.

Так позна?

Інга. Затрымалася ў аперацыінай.

Галіна. Няўжо былі яшчэ аперацыі?

Інга (задзірліва). Былі. А што?

Галіна. Адзін шызафрэнік мне сказаў: “Калі ласка, не лічыце мяне вар’ятам”. Ну, мне пара.

Святлана. Пойдзем разам?

Галіна. Не, сёння мне будзе лепш адной.

Інга. Гала...

---

⁶ Верш І.Шклярэускага

Паўза.

Галіна. Дзееці будуць заікацца. Светка, ты ў мяне пытала, чаму я разышлася з мужам... Знайшлася нахабніца — сілком хацела адобраць. І каб не быць пакінутай...

Святлана. Гала...

Галіна. Хай маладыя людзі вучачца.

Вадзім. Адчувеш сябе так, нібы перад табой выпрабоўваюць новую зброю.

Галіна. І толькі потым падумала — была дурніца. (Пайшла.)

Вадзім (Інзе). Дзе я вас мог бачыць?

Інга (глядзіць услед Галіне). Наўрад. Я там не бываю.

Святлана. Інга, яны могуць навучыць плаваць.

Максім. Цікаве імя. А па-бацьку?

Інга. Яўхімаўна.

Вадзім. Камбінацыя нарвежскага з белавежскім.

Інга. А вы, хлопчыкі, у які клас ходзіце?

Вадзім. Адсталыя. У пяты.

Святлана. Інга, Максім піша вершы.

Інга. Сапраўдня вершы ўдаюцца толькі жанчынам.

Вадзім. Шчырая прахда. Лермантаў, Блок, Максім Зюзік...

Максім. Зю-зен-чык!

Інга (Вадзіму). А вы што пішаце — аповесць, раман?

Вадзім (гледзячы ёй у очы). Я не пішу раманаў. Я іх заваджу.

Інга. Ці не будзе дажджу? Пара дадому.

Вадзім. А вы не бойцяся. Не думайце, што ў мяне такі дрэнны густ...

Святлана разгортвае сшытак, праглядае. Да яе падыходзіць Максім. Чытаюць разам.

Інга. Дзякуй за шчырасць. А то мне часцей гавораць кампліменты.

Вадзім. Натуральна. Вашы очы заклікаюць да кахання.

Інга (злосна). Каханне? У век нейрахіургіі малекуллярнай біялогіі?! Мой шэф пранікае скальпелем у сэрца, але кажа, што ні разу не патрапіў там на каханне.

Вадзім. Вы хўочаце сябе ў гэтym пераканаць?

Інга (паля паўзы). Няўжо нельга прысвяціць сабе ідэі і адмовіцца ад кахання? Я ведаю такога чалавека.

Вадзім. У мірны час? Глупства. Ад якога ханжы вы гэта чулі?

Інга. У мірны час чалавецтва вядзе барацьбу з хваробамі, голадам, цемрашальствам.

Вадзім. Не, вы нас разыгryваеце. Дарэчы, чалавек, які адмаъляе каханне, не мае права на існаванне. Паглядзіце на прыроду — пустацветы гінуць.

Інга (няўпэўнена). Але ж ёсць прыклады, калі людзі не ведалі кахання, а між тым і ў імёны... (Углядзеца ў Вадзіма.) Дзіўна... Скажыце, у вас ёсць скураная куртка?

Вадзім. Хочаце купіць? Якая ваша цана?

Інга. Я сур'ёзна.

Максім. Паглядзіце ўчарашнюю фізкультурную газету. Там яго здымак.

Інга. Як праста...

Вадзім. Я мог бы і зараз паказаць вам куртку. Яна ў мяне дома... Тут недалёка.

Інга (глядзіць на гадзіннік). Дзякую за кмпанію. Цікава было даведацца, што грамадства яшчэ далёкае ад дасканаласці. (Выходзіць.)

Вадзім (задуменна). Адкуль ён узяўся, не знаю, той сум, што мяне агарнуў...

Святлана (адыходзячы, падымае руку). Да пабачэння, хлопчыкі.

Максім (Святлане, наўпэўнена). Калі першы ўрок?

Святлана. Паслязаўтра. На возеры ў пяць.

Святлана выходзіць.

Вадзім. “Яшчэ ніколі дзядзька зроду

Не бачыў гэтулькі народу ...”⁷

Максім (гледзячы ўслед дзяўчатам, Вадзіму). За ёю гатоў пайсці на край свету.

Вадзім. На край свету... Гэта вельмі далёка.

Максім. Як табе Інга?

Вадзім (пасля паўзы). У мяне дома бутэлечка “Бакардзі”... Хадзем?

Уздыхнуўши, Максім ідзе за Вадзімам.

---

⁷ Верш Я.Коласа

Карцина IV

Мінула некалькі дзён. Бераг возера. За кустамі водная роўнядзь. Пярэдні план. На перакуленай лодцы сядзіць Максім і варожыць на рамонку. Глядзіць на гадзіннік, устрапянуўся. Раптам устае, робіць некалькі кроакаў назад. Падыходзіць Інга, у руках у яе лілеі і кніга.

Інга. Света здае залік. Я хацела папярэдзіць. Як яна плавае?

Максім. Стараецца. Але ў плаванні галоўнае — плыву часць. (Захапіўшыся.)

Вада — гэта накшталт капрызнай дзяўчыны, з якой трэба ўмець абыходзіцца...

Інга (разумеючы, кіаве галавой). Калі вы хоць раз пакінече іх разам, я здыму з вас галаву.

Максім. Гэта вы дарэмна. Ён добры хлопец.

Інга. У кожную эпоху ёсць свой ідэал добра га хлопца. Ваш Вадзім спазніўся гадоў на пяцьдзесят. (Расшпільвае сукенку, здымает, кладзе на траву.) Пойдзем паплаваем? Павучуся ў вас і я.

Максім. Э... Я толькі з вады, і нешта мяне калоціць...

Інга. Калі Вадзім яе пакрыўдзіць, будзе мець справу са мной. (Узяўшы ручнік, пайшла.)

Максім дастасе хустачку, выцірае лоб. Раптам некага ўбачыў, махае рукой. З'яўляецца Вадзім.

Вадзім. Адзін? Тады хадзем. (Парываецца ісці.) Хлопцы знаёмяцца з прынцыпова новай схемай аўтаматычных ліній... А тут — такія дзяўчата!

Максім. Пачакай. Трэба пагаварыць.

Вадзім (паціснуў плячыма). Наколькі мне вядома, “курсы па плаванню” праходзяць паспяхова, хая настаўнік... без паплаўкоў не плавае.

Максім. У мяне сур’ёзна.

Вадзім (спачувальна). Гэта ад гарачыні. Давай лепш пакупаемся.

Максім. Бяда ў тым, што я не могу з ёю астасцца сам-насам — яны заўсёды разам. Вадзім, паходзіў бы ты каля Інгі.

Вадзім (пася паўзы). Сын мой, ты ўвагрэўся.

Максім. Няўжо ты не фліртаваў з дзяўчатамі, якім табе не падабаліся? А я ж люблю. І гэта сур’ёзна.

Вадзім. О божа! Даўж жаніся. Я табе зараз каго-небудзь паклічу. (Глядзіць па баках.)

Максім (адыходзячы). Зразумела... Арэшак гэты табе не па зубах.

Вадзім. Гледзячы ў каго якія зубы.

Максім. Галаву на адрэз! Яна цярпець цябе не можа гэта... Гэта пантэра.

Вадзім (пасля роздуму). Што ж. Бачыць бог — я супраціўляўся. Але калі так, пайшлі ў заклад? На твой прыёмнік.

Максім. Прайграеш — аддасі альбом імпрэсіяністаў. (Перадае прыёмнік Вадзіму.) Для памяці. Інга будзе праз некалькі хвілін. (Паказвае на сукенку.) Спужаўся?

Вадзім. Вечар заняты. Абяцаў суседу разбраць матацыкл, і яшчэ рандэву з Таняй.

Максім. Цяпер пакажы, на што ты здольны. Вось яна! (Знікае.)

Вадзім садзіща на лодку, кладзе прыёмнік побач з сукенкай Інгі. Падыходзіць Інга. Нерашуча спыняеца.

Вадзім. Дзе ваш добры дзень, доктар?

Інга. Добры дзень. (Азіруючыся.) Тут быў Максім.

Вадзім. Пайшоў шуаць філасофскі камень. Сядайце. (Паказвае ёй кветку.) Хто мае кветку ў руках, той ліха не жадае.

Інга (садзіща на лаўку). Мяне даўно цікавіць — чаму вашы жарты такія банальныя?

Вадзім. О, гэта доўгая гісторыя. Цяжкае дзяцінства, недахоп вітамінаў. А чаму, уласна кажучы, вы зацікаваліся мною?

Інга (весела). Адкуль вы ўзялі?

Вадзім. Нехта сказаў Максіму, што хацеў бы пабачыць, як мяне ахоплівае полымя любvi.

Інга. Я сказала, што ахвотна паглядзела б на вас у звычайнім полымі.

Вадзім. Сур'ёзна, ненавідзіце?

Інга. Усімі фібрамі душы.

Вадзім. Важна, што ў вас ёсць да мяне моцнае пачуццё. А любіце ці ненавідзіце — не мае значэння.

Інга (паказвае на прыёмнік). Ваш?

Вадзім. Пакуль што не. Інга, сустрэнемся заўтра ўвечары?

Інга (раскрывае кнігу). Навошта?

Вадзім. Будзем вывучаць зоркі... па праграме міжнароднага геафізічнага года.

Інга. Няўжо спутнікі з гэтym не спраўляюцца?

Вадзім (націскае на клавіш). Вы чытаеце такія тоўстыя кнігі? Пра вайну ці пра каханне?

Інга. Іншых вы не ведаеце?

Вадзім (бярэ кнігу, перагортвае). Без малюнкаў? Нашто вы яе чытаеце?

Інга (лагодна). М не прыемна размаўляць з вамі.

Вадзім (самазадаволена). Н-ну!

Інга. Калі слухаеш вас, здаецца, нібы прабіраешся праз дрымучы лес, дзе яшчэ не ступала нага чалавека.

Вадзім (рэзка выключае прыёмнік). Калі мой сучаснік піша раман на тысячу старонак, я не хачу яго чытаць.

Інга. Вядома.

Вадзім (ускаквае, злосна). Тэорыю адноснасці Эйнштэйн выкладаў на адной старонцы.

Інга. Выкладзіце “Ціхі Дон” на адной старонцы.

Вадзім. Ды што з вамі гаварыць.

Інга. Хацелася б ведаць вашы прынцыпы.

Вадзім. У жыцці заўсёды ёсць месца подзвігу. Шчасце ў працы. Не май сто рублёў, а ма сто сяброў. Прачытай і перадай таварышу. Прабачце, апошняе не абавязкова.

Інга. А вы злосны.

Вадзім. Танцуеце твіст?

Інга. Не выношу.

Вадзім (жартаўлівы жэст). В іншую. Як рана вы па старэлі!

Інга. А што дае вам твіст?

Вадзім. Настрой. Той самы, без якога я не могу праседзець над чарцёжнай дошкай дванаццаць гадзін. Калі трэба. А з Дэбюсі або Глюкам не праседзіш.

Інга. Калі Дэбюсі і не ўздымае настрою, дык гэта чысты ручай, які ачышчае чалавека.

Вадзім. Я кожны дзень плаваю ў басейне.

Інга (разводзіць рукамі). Здаюся.

Вадзім. Вы сапраўды не любіце твіста?

Інга. Нядаўна да нас прывезлі хлапчука, які ў твісце вывіхнуў нагу.

Вадзім. Дарагая мая, ці ведаеце вы...

Інга (з агідай). Не называйце мяне драгой.

Вадзім. У эпоху касмічных хуткасцей і электронных апарату музыка, якую слухалі нашы продкі, залезшы на печ, мяне не задавальняе. Хочацца дынамікі. Калі чую добры джаз, кроў кіпіць, галава працуе лепш... (Глядзіць на прыёмнік.) Не будзем спрачацца. Проста вы блукаеце, як авечка.

Інга. Вас што, кормяць сырым мясам?

Вадзім. Той самы спосаб... Калі жанчыне хто-небудзь падабаецца...

Інга (устаючы). Вам напякло ў галаву.

Вадзім. Інга, можна сур'ёзна?

Інга. Паспрабуйце.

Вадзім (водзіць пальцам па прыёмніку). Атрымалася найвялікшае глупства.
(Паўза.) Не ведаю, як гэта здарылася, але я... вы запаланілі мае думкі!

Інга (напеўна). “І калі надышоў вечар, Шахеразада пачала расказваць казкі”.

(Садзіцца.)

Вадзім. Ці э гэта не смешна? М не спадабалася такая дзівачка...

Інга. “На тысячу ладоў цягнуў пераліваўся...”

Вадзім (запінаючыся). З таго дня, калі мы “пагаварылі”... Памятаце? На выстаўцы графікі... Я пачаў заўважаць... Мяне ўсё больш і больш ваюць... М нога думаю... Нават бачу вас у сне.

Інга (усміхаючыся). Вось як!

Вадзім (сядзіта). Мяне гэта не цешыць. Уночы я павінен спаць.

Інга (мякка). Але, таварышы, пры чыт тут я?

Вадзім. Памажыце мне выкінуць вас з галавы.

Інга (збіраючыся пайсці). З задавальненнем. Бывайце.

Вадзім (утрымлівае). Гэта не выйсце. У сваіх думках я намалюю вас намнога лепш... Раскажыце пра сябе. Калі буду ведаць ваш харектар, густы, звычкі, — самі разумееце, ад захаплення нічога не застанецца.

Інга (весела). Чаму вам так боязна ў мяне ўлюбліцца?

Вадзім. Гэта было б самагубства. Атамная вайна вялікіх дзяржаў.

Інга (з хітрынкай). А мірнае суіснаванне?

Вадзім. Паміж намі?

Інга. Я пажартавала. (Са смуткам.) Усё гэта не для мяне.

Вадзім. Вось-вось. Я нават не спрабую даводзіць, што вы мне падабаецся.

Вычыщеся вы на “выдатна” і таму нічога не разумееце.

Інга дапытліва глядзіць.

(Задуменна.) І што мне магло... Пра фігуру і гаварыць не трэба. Ваш способ мыслення можа адштурхнуць мёртвага. А манера адзявацца... Мае сяброўкі і вы — неба і зямля.

Інга. Было многа?

Вадзім. М не дваццаць восем год. Хочаце даведацца што тако е пацалунак?

Інга. А самба — цудоўная рэч. Вы не думаецце?

Вадзім (абараняючыся, падняў руکі). Не люблю шчыкоткі... Каб вы не супраціўляліся, у мяне не было б жадання вас цалаваць. Палавіна разводаў — таму сведчыць. (Набліжаецца.)

Інга ў нерашучасці.

Можаце нават заплюшчыць вочы, і я не скрануся з месца.

Інга заплюшчвае вочы. Вадзім а сразу ж абдымае яе і цалуе. Адышоўшыся, назірае за дзяўчынай, якая павольна падыходзіць да дрэва.

Інга...

Інга. Не трэба. Пажартавалі — і хопіць.

Вадзім. Глядзі, чайкі ляцяць! Інга, чаму ты выбрала медыцынскі?

Інга. Чаму?.. Спадабалася, што ў эмблеме змейка.

Вадзім. Кажуць, што ты едзеши на балота.

Інга. Ёсць такая хвароба — керома. Чуў?

Вадзім круціць галавой.

Як вытокі — балоцістыя мясціны. У мінулым годзе мне прыйшла ў галаву адчайнай думка — лячыць керому ўвядзеннем... Расказала шэфу. Спачатку ён пасмяяўся, а потым... У бальніцы было двое такіх хворых. Мы паспрабавалі, і абодва паправіліся. Такога яшчэ не здаралася. Але ж гэта толькі два факты. Трэба паехаць і папрацаваць там гады трэ, можа нават больш. (Захапіўшыся.) Трэба будзе праверыць методыку, знайсці найлепшы варыянт, зрабіць тысячы аналізаў... (Узрушана.) Хутчэй бы, хутчэй бы здаць экзамены... Эфектыўнай жа тэрапіі пакуль што няма!..

Вадзім (пасля паўзы). Інга, а не падобна гэта... на вершы Максіма?

Інга. А?.. (Супакоена.) Шэф перакананы, што мы трымаем у руках сінью птушку.

Вадзім. І ты згодна жыць на балоце?

Інга. Туманы... Крык начной птушкі... Трошкі бліжэй — жабы — крум-крум... Бальнічка маленькая, размешчана ў гаі. Ад бяроз — навокал бела-белая... Нядайна пачалі будаваць горд хімікаў. Вось толькі людзі неахвотна едуць. Праз керому.

Вадзім. Няўжо больш ніхто гэтым не займаецца?

Інга (з прыкрасцю). Не, чаму? Клініка. Але... Багі супраць нас. Калісьці кіраунік клінік зрабіў доктарскую па кероме. І цяпер усё, што супярэчыць яго канцепцыі, адхіляе. Значыць, выклік багам. Нахабства, праўда?

Вадзім. Люблю, калі скідаюць багоў.

Інга (глядзіць на гадзіннік). О, я павінна ісці. Праўда, прыгожы гадзіннік? Плаваю, сплю з ім... Падабаецца?

Вадзім. Цябе толькі і можна або ненавідзець або любіць.

Інга. Калі правалю экзамен — праз цябе.

Вадзім. Будзем пераздаваць разам. Па адных шпаргалках.

Інга (смяеца). Сустрэнемся яшчэ?

Вадзім. Не... Калі табе лепш?

Інга. Паслязаўтра. (Выбягае.)

Вадзім дастае папяросы, шукае запалкі, не знаходзіць. Рэзка кідае папяросу, ідзе. Нкаторы час сцэна пустая. Азіраючыся, з'яўляецца Інга. Яна не можа схаваць сваёй радасці. Падымае кнігу, якая ляжала за лодкай.

Спакуснік, практикант-самавук... Знайшоў дурніцу. Божа, колькі чаек! Ніколі не бачыла столькі чаек...

Заслона.

ДЗЕЯ ДРУГАЯ

Карціна V

Мінула два тыдні. Пакой дзяўчат. Галіна прасуе сукенку. Святлана праглядае канспект.

Святлана. Што яшчэ гаварыў Мечнікаў? Кожны чалавек можа жыць не менш як сто пяцьдзесят гадоў. Для гэтага трэба ліквідаваць хваробы і наладзіць апдаведнае

харчаванне. (Глядзіць некуды ўдалячынъ.) Чалачечае жыщё — агеньчык свечкі. Трэба баяцца пустых хвілін, пустых гадзін, пустых дзён...

Галіна (пільна пазіраючы). Светка, што з табой робіцца?

Святлана (закрывае канспект). Надакучылі экзамены. (Прыбірае ў пакоі).

Галіна. А ты не закахалася? Вось ўжо два тыдні, як не знаходзіш сабе месца.

Святлана. У цябе багатая фантазія.

Галіна. Інтуіцыя. Я не выпадкова выбрала сваю спецыяльнасць.

Святлана. Хіба можа быць псіхіятрам чалавек, які не прачытаў усяго Дастаеўскага?

Галіна. Уяві, можа. (Весела.) Сеёння прывезлі хворага, і ён сцвярджае, што вушамі ловіць хвалі шматлікіх радыестанцый свету, і просіць адключыць яго. Дзіўна, раней хворыя больш трывнілі на рэлігійныя матывы. Цяпер — спутнікі, атамы...

Святлана. Жывём так, быццам наперадзе вечнасць. А потым настаем такі момант, калі бачыш...

Галіна. Са мной таксама нешта робіцца. Іду па вуліцы, убачу якго-небудзь мужчыну, і раптам ён мне здаецца такім родным, так ім блізкім, нібы ведаю яго тысячу год... Што-небудзь здарылася?

Святлана. З цябе выйдзе добры спецыяліст.

Галіна. Аднойчы ў школе выкладчык матэматык сказаў Эйнштэйну, што ў яго вельмі пасрэдныя здольнасці... А можа надзець цёмнае?

Святлана. Куды ты збіраешся?

Галіна. У вялікі паход.

Святлана. Што ты надумала?

Галіна. Чалавек думае адно, гаворыць другое, а робіць трэцяе.

Святлана (з прыкрасцю). Ды не сустракаюцца яны!

Галіна. Кажуць, за мяжой створаны дэтэктар хлусні... А дзе яна прападае вечарамі?

Святлана. Логіка!

Галіна. Ці не з Вадзімам! Не, я ведаю яе густ!

Святлана (асцярожна). Як бы табе сказаць... Яе цікавяць яго даследаванні. А каханне... У іх праста сяброўскія адносіны.

Галіна. Цэлья дні тырчыць у яго лабараторыі. Я сустракаю іх у інстытуце, у клініцы — усюды. І не рассказвай мне казак пра дружбу мужчыны і жанчыны.

Святлана. Гэта нейкі кашмар... Што ж рабіць?

Галіна (іранічна). Раскажы пра новую методыку, якой яна так цікавіцца.

Доўгая паўза.

Святлана. Добра. Але калі ты каму заікнешся...

Галіна. Нядрэнны пачатак для дэтэктыва.

Святлана. Гала, наша Інга... вельмі хворая.

Галіна. Сэрца?

Святлана. Помніш, як яна самлела ў аперацыінай?

Галіна. Ну?

Святлана. Аскольд у той жа дзень узяў у яе кроў.

Галіна. І аналіз быў адмоўны.

Святлана падыходзіць да кніг, шукае, дастае фотаграму, кавалак фотаплёнкі.

Святлана. Вось.

Галіна (разглядае). Не можа быць...

Святлана. Ты разумееш, што гэта такое?

Галіна. Ён нешта наблытаяў.

Святлана. Лабарантка бачыла, ён тры разы правяраў.

Галіна. Але ці азначае гэта, што Інга...

Паўза.

Святлана. Яшчэ не было выпадку, каб Аскольд паставіў чатыры плючы і чалавек астаўся жыць.

Галіна. Яна здагадваецца?

Святлана. Думаю, што не.

Галіна. Злаякасная форма. Год — два?

Святлана. Не болей. Але няўжо нічога нельга зрабіць? Галка, мілай?..

Галіна (разглядваючы плёнку, раптам усміхнулася). Ці не здагадалася ты, што ў мяне з ім спатканне?..

Святлана. Ідыётка... (Хавае фотаграму.)

Галіна (пільна глядзіць на Святлану). Здаровая дзяўчына, кроў з малком... И раптам...

Святлана. Практычна яна яшчэ здаровая. Толькі апарат Аскольда ўлавіў змены у храмасомах.

Галіна. сёння ж пагавару з Аскольдам.

Святлана. Галка, не трэба.

Галіна. Вось як...

Уваходзіць Інга. Яна вясёлая, бяспечная. У руках кветкі, кніга.

Інга. Прывітанне зубрылам! (Ставіць кветкі, кладзе кнігу.)

Галіна. А ты чаму не вучыш?

Інга. Адзін мой знаёмы кажа, што студэнты падзяляюцца на выдатнікаў і здольных.

Галіна. Цяпер дзяржаўныя экзамены.

Інга. Цяпер вясна. (Напівае.) Дзе мая кофтачка?

Святлана. Зноў на ўвесь вечар?

Інга. Хачу зачягнуць маладога чалавека ў філармонію. (Смяецца.) Для яго гэта яшчэ адзін крок у пекла.

Святлана. Ты абедала?

Інга (здзіўлена). Ой, забыла!

Святлана (клапатліва). Але так жа нельга. Выпі хоць чаю. Зараз прынясу.

Інга. Свецік, няма калі.

Святлана. Пасправуй толькі ўцячы. (Выходзіць.)

Інга пераадзяваеца. Галіна гартае кнігу, якую прынесла Інга.

Галіна (ціха). “Так гаварыў Заратустра...” (Насцярожана.) “З кніг Аскольда Паланава”?

Інга. Ты нешта сказала?

Галіна. Хацелася б ведаць, пра што гаворыць звышчалавек Заратустра... Інга, як ты сябе адчуваеш... пасля ўчарашній гульні?

Інга. Усе мускулы баліць. Але здорава мы гулялі, праўда?

Галіна (кладзе кнігу, падыходзіць да Інгі). Зборная выглядала выдатна.

Інга. Калі мы і заўтра выйграем...

Галіна (стараецца гаварыць абыякава). Што ў цябе на шыі?

Інга (захінае). Хлапчук... шкадлівы...

Галіна. Хто гэта?

Інга. Містэр Ікс.

Галіна. Вядома, гэта няпраўда...

Інга. Чаму? Выдумалі, што вучоныя — сухары. Сярод іх ёсць і лірыкі, і рамантыкі... Ды яшчэ якія... О!

Галіна. Хлусіш!

Інга (паціскае плячыма). У іх, праўда, не зайдёды ёсць час, каб ехаць на ўскрайню горада, дзе ім прызначаюць спатканне... Дома лепш, утульней.

Галіна. Не! Так не будзе!

Інга (смяеща). Ну і нервы!.. Урач, спачатку вылечы сябе.

Галіна. На такіх не жэнняща! Ён сам...

Паўза.

Інга. Што ты сказала? На такіх?.. Як гэта разумець?

Галіна (ходзіць). Ну... Мужчыны любяць жанчын з іншым тэмпераментам.

Інга (нервова). Якое глупства... А калі я табе скажу, што ў нас усё вырашана?

Галіна. Вырашана?!

Інга. Яго ідэя. За сталом будзеш сядзець побач са мной, добра?

Галіна. Так і ёсць: фотаграма — ліпа...

Інга. Фотаграма? Якая?

Галіна. Звар'яцець можна... Куды гэта Светка пайшла?

Уваходзіць Святлана з чайнікам.

Святлана. Вось і чай. У мяне ёсць варэнне.

Інга. Пра яку ю фотаграму вы гаварылі?

Святлана (пасля паўзы). Пря чкую фотаграму мы гаварылі? Ды так... (Разлівае чай на падлогу.) Гэта я, каб супакоіць яе... Яна дамула, што ты з Аскольдам...

Галіна (Святлане, са злосцю). Вось яна, жаночая дружба! Я ведала, што ты ашуквала... Развяла камедыю — безнадзейна хворая, злякасна форма... Нават фотаграму паказала... Але я не такая дурніца...

Святлана. Перастань!.. Перастань... (Да Інгі.) Я ўсё выдумала... Я хацела...

Інга (рашуча). Фотаграму.

Святлана (знаходзіць і падае фотаграму). Я не ведаю... Можа туту памылка...

Інга (разглядае). Як жа гэта... Чатыры... Што ж гэта?.. Непаразуменне, напэў на...

Святлана (жвава). І я так думаю.

Галіна. Паглядзі, там другі шыфр.

Інга. (прагна ўзіраеца). Другі шыфр... Праўда... (Абмякла.) Але я ведаю, калі Аскольд ставіць не той шыфр. Бедны... Што ён перажыў!.. Чатыры плючы. Але ж, не трэба было забывацца... (З прыкрасцю.) Ну чаму зараз? (Падбягае да акна.) Як недарэчы...

Святлана. Інга, родная...

Інга. Перастань, Светка! (Галіне.) Ты зрабіла добрую паслугу... (Глядзіць у акно, паспешліва выходзіць.)

Святлана. Што ты нарабіла... (Стомлена ідзе да акна.) Сотні гадоў пройдуць, людзі стануць іншыя, а нешта ад жывёлы застанеца... Гэта такая ж праўда, як і тое, што з мяне ўрача не выйдзе.

Уваходзіць Вадзім.

Вадзім (весела). Вы што, шаноўныя, аглухлі? Сткаю, стукаю. Скажыце, Інга дома?

Галіна (занепакоена). Навошта яна табе?

Вадзім. М я спазняемся. А ведаецце, бога ўсё-такі няма. Інакш ён не дапусціў бы маіх пакут — кожны дзень: філармонія, опирана, карцінная галерэя... Чаго не зробіш дзеля... мастацтва.

Галіна. Няпраўда! Ты з ёю не сустрэкаешся.

Вадзім. Няўжо я так сказаў?

Галіна (паспешліва). Праўда ці не? Гавары...

Вадзім. Ёсць пытанні, на якія нельга адказаць: праўда ці няпраўда. Напрыклад, пытаюцца — вы дурань?

Святлана. Вадзім, скажы ёй праўду.

Вадзім. А ў вас не засумуеш.

Галіна (пакутліва). Божа мой... Чаму мне так не шанцуе... (Выходзіць.)

Вадзім. Што з ёю?

Святлана. Пройдзе. Перавучыла...

Вадзім (падыходзіць да падручніка, раскрывае). "Прапедэўтыка"... Сястрыцы міласэрныя, прадаю ідэю. Адкіньце падручнікі, гарашь яны ясным агнём... Ідзіце на

вуліцу, аддайцеся сонцу, жыццю. Шансаццаць гадоў карак гнулі. Для чаго? Ці варты людзі таго, каб іх лячыць? Нейкія дзівакі пырнуць адзін аднаго нажом, а потым вы суткамі не адыходзіце. П'яны прастудзіцца пад плотам, а вы... Думаеце, будзе ўдзячны? Яшчэ скаргу напіша — у кішэні была чацвёрка, а ў бальніцы дапілі.

Святлана. Што табе трэба?

Вадзім. Задвайце на тройкі. Дыплом і зарплата вам гарантаваны. Ты яшчэ помніш, як узыходзіць месяц? Як выглядае раса на травінцы? Як у полі спываюць жаўрукі? Калі ты захтра трапіш пад машыну...

Святлана. Калі ласка, ідзі...

Вадзім. М не патрэбна Інга.

Святлана. Інга?.. (Выбягае з пакоя.)

Вадзім. Адны рэбусы... (Глядзіць на гадзіннік, выходзіць.)

Карціна VI

Скверык. Інга сядзіць на лаўцы і вучыць: рыхтуеца да экзамена. Закрывае кнігу, сядзіць як акамянелая.

Інга. Свет стаў доўгі, а людзі не заўважаюць. Спяшаюцца на канцэрты, спрачаюцца пра футбол, сварацца з-за глупства... Змяніліся паняцці. Усё жыццё... змесціцца на далоні. Планы бліжэйшыя і перспектывы... Апошняя выкрэсліваюцца. Будучыня... Іншыя могуць сказаць: “У гэтым годзе махнём у Ялту, а ў наступным — вакол Еўропы”. Не будзе... Нічога не будзе... А што такое жыццё? Існаванне? Барацьба? Самасцвярджэнне? Божа, як мала я ведаю... Век вучылася і — друніца... Дзяўчаты сталі такія клапатлівыя... Нават злосць бярэ. А ноччу Светка плача ў падушку. І ўсё-такі ў мяне перавга — ведаю свой тэрмін. Колькі ж засталося? Год, паўтара? Яшчэ б гадоў дзесяць. Ну, пяць... (Круціць галавой.) А раптам за гэты час што-небудзь вынайдуць? Як калісьці антыбіётыкі... Не, цуда, сіньёры, не будзе... Як жыць, калі няма калі жыць? Во як загаварыла... Кінуць усё і паехаць да бабулі? Выйграю месяц-два... Кінуцца ў “салодкае жыццё”? Хутка абрыдне. Што застаецца пасля чалавека? Дзеці, справы? Першае выключаеца. А другое... Добра пісьменнікам, кампазітарам... А што пакідае пасля сябе ўрач?.. Галоўнае — не гэта. Галоўнае — астацца чалавекам.

З'яўляецца Вадзім. Інга рэзка ўстаем.

(Спалохана.) Вадзім? Калі ласка, ідзі! Я павінна вучыць...

Вадзім. Інга, што гэта азначае? Два тыдні ганяюся за табой, а ты хаваешся. На запіскі не адказваеш, — што здарылася?

Інга. Экзамены.

Вадзім (падыходзіць бліжэй). Можа я і дурань, яле не настолькі...

Інга (запальчыва). Ведаеш, колькі двоек наставілі?.. Пер'е ляціць!

Вадзім. Неяк я цябе бачыў з трамвайсцем. Ты ішла з хлопцам і смяялася... Гэта хто?

Інга (памаўчала). Так сказаць, прапануеца падумаць — а што, калі так?

Вадзім. Адзінае, што магло бытве спыніць. Так засумаваў па табе... Ідзі, я нешта скажу.

Інга раздумвае, потым падыходзіць. Вадзім абдымае яе. Дзяўчына хоча запомніць гэтае імгненне.

Што з табой?

Інга (адхіляючыся). Не трэба так моцна. Што на работе?

Вадзім. О, можаш павіншаваць! Мне даручылі распрацоўку новай лініі.

Памятаеш?

Інга. Вядома. Цяпер ты задаволены.

Вадзім (стрымана). А як жа! Я пакажу, на што здольны. Буду працеваць на ўсю сілу. Два гады ваяваў за гэтую ідэю!.. Толькі б за мяжой не апярэдзілі... Нешта такое ж робяць японцы.

Інга (весела). Заяц захмляеў.

Вадзім. Хопіць пра работу. А дзе твой гадзіннік?

Інга. Зняла.

Вадзім. Сапсаваўся?

Інга. Не.

Вадзім. Як жа так? Ты ж з ім заўсёды...

Інга. За колькі ты цяпер праходзіш сотку?

Вадзім. Не, праўда?

Інга (узрушана). Чаго ты прычапіўся?! Дай мне спакой!

Вадзім. Мабыць, усе прыгожыя жанчыны наравістыя. (Бярэ яе за руку.) Якія халодныя пальцы... Як у бабулькі.

Інга вырывае руку.

Ты што?

Інга (жава). Я не рассказала, што рэжысёр прапанваў мне галоўную ролю?

Вадзім. Сучасная п'еса? Лепшая за ту ю, што мы іграем?

Інга (усміхнулася). Мы запыталі ў аўтара ці можна зрабіць невялікія змены — бо ў нас самадзеянасць. Ведаеш, што ён адказаў? “Мняйце, ну вядома, мняйце. П'еса настолькі дрэнная, што дазваляю вам перапісаць яе нанава”.

Вадзім. А калі ты будзе іграць?

Інга (глядзіць убок). Ты... пра што?

Вадзім. Ты ж паедзеш...

Інга. Паеду, іграць не прыйдзеца... А на сцэне прасцей...

Вадзім. Дзіўная ты сёння... (Хоча прытуліць да сябе.)

Інга (гулліва). Эй, эй! Не захапляйцесь, таварышы!

Вадзім. Дай руку. (Прыкладвае яе руку да свайго сэрца.) Чуеш, там нешта трапечачца?

Інга (весела). Праўда! Што ты праглынуў?

Вадзім. Цемната. Гэта ж сэрца! Усе ўдары — цераз адзін — твае.

Інга (зацікаўлена). Цераз адзін? (Раўніва.) А каму другі?

Вадзім. М не. Трэба ж неяк жыць.

Інга. Скнара. Іншы аддаў бы ўсё.

Вадзім. Ну, ведаеш... Хутка вечар. Можна цябе благаславіць?

Інга. Пасля тваіх благаславенняў я доўга не магу заснуць.

Вадзім (паказвае мезенец). Адзін...

Інга (спалохана). Не, не!.. Баюся інфляцыі.

Вадзім. І ўсё-такі ты нейкая другая. Што з табой, дзяўчынка?

Інга (закінуўшы галаву, павольна матляе ёю ў бакі). Вадзім, гэта наша апошняе спатканне.

Вадзім. Інга, ты гаварыла, што гумарысты — людзі з агрэсіўным комплексам.

Інга. У мяне ёсьць друг. Яшчэ са школы. Андрэй. Ён не тут. доўга не пісаў, і таму я... мы... А нядаўна прыйшло пісьмо. Я люблю яго.

Вадзім. (няўпэўнена). Выдумваеш. Інга, што было ў той вечар, калі мы збіраліся ісці ў філармонію?

Інга. Па касмічных маштабах веку — нічога... Канчаць будзем адразу. Іншы раз радыкальная аперацыя — лепшы сродак.

Вадзім. Глянь мне ў вочы... Мы былі сапраўды шчаслівыя. Ненавіджу гэтае мяшчанскае слова, але былі, былі!.. И няўжо ўсё скончана?!

Інга (пасля роздуму, у роспачы). А, пра падзі ўсі пропадам... Вадзім, сёння наш дзень! (Паспешліва.) Едзем у лес... Возьмем з сабою віна, музыку... И павесялюся ж я, натанцуясь... А там — хоць трава не расці... Едзем. (Цягне Вадзіма за рукаў.)

Вадзім. Не. Усё альбо нічога.

Інга (стомлена). ідзі. ты яшчэ сустрэнеш сваю... Андрэй прыедзе праз некалькі дзён. Чуеш?

Вадзім. Інга, я ж бачу, што з табой робіцца. Даў я кому д'яблу патрэбна такая ахвяра?!

Інга. Каб жа я ведала... (Груба.) Чаго ты стаіш? Я кніколі не любіла цябе!

Захацелася падражніцца. Ну?!

Вадзім. Што было, тое сплыло. (Праводзіць рукой па твары.) Калі я пайду ...

Інга (з выклікам). Вернешся! У цябе няма ні крапелькі гонару. Хлюпік, бязвольны слімак...

Вадзім (успыўнуў). З табой каб гаварыць — трэба жалезнвяя нерви. (Рашучы ўстаў.)

Інга (астаўшыся адна, паступова су пакойваеца). Ну, нічога... Самае страшнае прайшло. Кіп смайлін — захоўвайце ўсмешку. (Закрыла кнігу і пайшла.)

Карціна VII

Вечар. Канструктарскае бюро. Над чарцёжнай дошкай схіліўся Вадзім. Звоніць тэлефон. Вадзім неахвотна падыходзіць, здымает трубку.

Вадзім. Слухаю... Я... (Уздыхае.) Таня... (Апускае трубку, доўга глядзіць на дошку, потым успамінае пра тэлефон.) Скончыла? Я нядаўна ўспомніў, што свет трymаецца на трох кітах і жанчыны тут ні пры чым... И не будзе!.. (Рэзка кідае трубку, але, падумаваўши, здымает яе і кладзе побач. Вяртаецца да дошкі.)

Уваходзіць Аскольд з партфелем.

Аскольд. Добры вечар. Магу бачыць Жураўлёва?

Вадзім (вітае яго кіўком). У камандзіроўцы. Месяцы на два.

Аскольд. Што вы кажаце! Якая непрыемнасць... (Задумаўся.)

Вадзім. А можа на паўтара. Мантаж устаноўкі ў Іркуцку.

Аскольд. Шкада. І вельмі.

Вадзім. А магу запытацца, што ў вас за справа? Сядайце.

Аскольд (прысаджваецца). Дзякую. Бачыце, Жураўлёў быў май пасрэднкамю у вас рабілі некаторыя вузлы да майго апарата. Дазвольце пазнаёміцца. Аскольд Паланаў.

Вадзім. Вадзім.

Аскольд. Я прапанаваў сваю методыку ранняга выяўлення некаторых захворванняў крыві. Спадзяюся, вы разумееце, што азначае задоўга да развіцця сімптомаў хваробы — прыкладна за год — паставіць дакладны дыягназ?

Вадзім. Даць у рукі медыкаў...

Аскольд. Вось іменна. І павінен сказаць, некаторыя замежныя фірмы заявілі, што хочуць набыць ліцэнзію... Так, а цяпер я думаю пра новы апарат, з большым дыяпазонам дзеяння. (Дастае з партфеля накіды.) Прынцып дзеяння заснаваны на розным паглыненні светла. У гэтым месцы змяшчаецца крапля крыві...

Вадзім уважліва разглядае.

Але вось тут у мяне ніяк не атрумліваецца... Слабае звяно... Часта выходзіць са строю... Чаго толькі не прыдумваў. Дарэмна. Гэта як матацыкл: дзень ездзіш — тыдзень рамантуюш. Разбіраецца?

Вадзім (задумліва). Ды ўжо ж... У вас якой маркі матацыкл?

Аскольд. У мяне “Волга”.

Вадзім. Гэты блок для чаго?

Аскольд. Выраўноўвае сігнал.

Вадзім. Так... дайце падумашь...

Аскольд паціскае плячыма і адходзіць да акна. Вадзім падлічвае, крэсліць нешта на паперы.

Ну што ж. ёсць над чым паламаць галаву. Прыходзьце праз тры дні.

Аскольд. І што будзе праз тры дні?

Вадзім. Паглядзім. Люблю такія задачкі.

Аскольд. Мабыць, вы недацэньявеце ўсёй складанасці...

Вадзім. Праз тры дні... (Весела.) Хначыць, хто хутка ставіць дыягназ, той хутка вылечвае?

Аскольд (пасля паўзы). Не зусім. Гаворка ідзе пра хваробы невылечныя. Хто захварэў — стопрацэнтная смяротнасць.

Вадзім. І ніхто не вылечваеца?

Аскольд. Пакуль што — ніхто. Нядаўна мы правяралі сваіх студэнтаў... Адна студэнтка безнадзейна хворая. Чатыры плюсы. Спартсменка, выдатніца, выпускніца. Калі я прапанаваў ёй абледавацца, кажу, дай краплю крыві — будзеш ведаць свой лёс, яна засмяялася: “Таварышы, пакуль не разлічуся з керомай... І наогул, я збіраюся пражыць не менш як сто гадоў”.

Вадзім. Як, вы сказаі, яе завуць?

Аскольд (пасля паўзы). Я назваі імя? Не можа быць. У вас там знаёмыя?

Вадзім. Не. Проста цікаўлюся. Дайце закурыць.

Аскольд частуе. У Вадзіма падае цыгарэта.

Аскольд (жартуючы). Піць трэба меней, таварыш канструктар.

Вадзім. Выпадак цікавы... Няўжо нічога нельга зрабіць?

Аскольд (задуменна). Пакуль што — абсалютна... Чалавек без заўтрашняга дня.

Вадзім. Як жа так.

Аскольд. Па сутнасці, усе мы памром.

Вадзім. Але ў яе гады... Адкуль? Чаму?

Аскольд (падыходзіць да акна ўсміхаючыся). Праўда, цудоўнае паветра? Свежае, чыстае. Зеляніна... А фон радыяцый ў некалькі разоў вышэй, чым да вайны. Дазвольце запытаць, колькі разоў вы праходзілі рэнтген?

Вадзім. А?.. Пятнащатаць — дзецаццаць.

Аскольд. О!.. Дадайце добры дзесятак іншых шкоднасцяў, якія ўзніклі з прычыны тэхнічнага прагрэсу. Пад іх уздзеяннем у храмасомаў адбываюцца мутагенные перабудовы...

Вадзім. Яна ведае?

Аскольд (паглядзеўны на Вадзіма, круціць галавой). Чалавек адыходзіць ад прыроды. У этым трагедыя нашага часу.

Паўза.

Вадзім. Дык што ж, назад — да каменнай сякеры?

Аскольд. Зусім не. На ўзоруні сучаснай цывілізацыі вярнуцца да прыроды. А галоўнае — ліквідаваць шкоднасці. Пакуль не позна.

Вадзім. Якія вы слабыя, медыкі. Людзі праніклі ў космас, разгадалі нейтрына...

Аскольд. Навошта парайноўваць чалавечы арганізм — самае складанае ў прыродзе — з элементарнымі часцінкамі? Слабыя... Не забывайце, што для фізікаў не было ніякіх забарон, а медыкам доўгі час не дазвалялі даследаваць клетку. Рэкамендвалі займацца ўмоўнымі рэфлексамі (пstryкае пальцамі ў паветры), а ў якасці дадатковай нагрузкі — пытаннямі мовазнаўства...

Вадзім. Калі ж чалавецтва пазбавіцца хвароб?

Аскольд. Няўмольна набліжаецца час, калі сонечнае цяпло, слабеочы, не зможа растопліваць лёд, які будзе насоўвацца з палюсоў, і Зямля — мёртвы, асталы, як Месяц, шар — будзе кружыць у глыбокай цемры па ўсё больш кароткіх арбітах вакол мёртвага Сонца, на якое яна нарэшце ўпадзе.

Вадзім. Гэта хто — Сартр, Камю?

Аскольд. (пасля паўзы). Не. Энгельс. “Дыялектыка прыроды”.

Вадзім (пасля роздуму). Чалавецтва не загіне. Яно зможа перасяліцца...

Аскольд. Некалькі мільярдаў чалавек? На чым жа — на таксі?

Вадзім. Да таго часу — гэта будзе праз мільёны гадоў — праблема транспарту вырашыцца.

Аскольд. Магчыма. Але ці хопіць чалавечага жыцця, каб даляцець да другой сістэмы?

Вадзім. Людзі запалаць новае сонца. Яно будзе лепшае за гэтае.

Аскольд. Ярчэй за тысячу сонцаў... Мы не ведаем, што нас чакае заўтра.

Вадзім. Скажыце, у гэтай дзяўчыны... белакроў?

Аскольд. Не зусім. Але канец — аднолькавы.

Вадзім. А бывае, што ваш апарат памыляецца?

Аскольд. Не, калі б ён дапусціў хоць адну памылку, я адчуваў бы сябе лепш.

Вадзім. Ну, хоць бы адзін раз на тысячу...

Аскольд. Выключаяецца. За два гоады — ні адной памылкі. Калі я паставіў дыягназ... (Заўважыў, што Вадзім хвалюеца.) Урэшце, у медыцыне ўсё магчыма. Зусім верагодна, што ўсё абыдзецца шчасліва.

Вадзім. Не трэба!

Аскольд. А праўда суровая. Адзін дасціпны калега сказаў пра маіх пацыентаў: “Аскольдавы магілы...” (Стараецца бравіраваць.) Іншы раз я адчуваю, што наводжу жах на людзей. (Пільна прыглядзеца да Вадзіма.) Штосьці мне ваншы вочы не падабаюцца. Не заўважаеце стомленасці, слабасці? Хочаце, праверым вашу кроў? Гэта нядоўга... (Смяецца.) Я пажартаваў.

Вадзім (не гледзячы на Аскольда). Скажыце, вас калі-небудзь білі?

Аскольд (паспешліва збірае паперы ў партфель, накіроўваеца да дзвярэй, на хвіліну спыняеца). Калі вы знаёмы... з гэтай дзяўчынай, калі ласка, не гаварыце. Ёй гэта нічога не дасць. (Абвяўшы.) Паверце, каб быў хоць адзін шанц... Я люблю яе. (Ідзе да дзвярэй.)

Вадзім (рэзка паварочваеца, глядзіць). Стойце!

Аскольд спыняеца. Вадзім бярэ аркуш паперы, шпарка піша, падыходзіць да Аскольда, аддае.

Зойдзіце ў пятніцу. Трэці цэх.

Аскольд бярэ запіску, выходзіць. Вадзім глядзіць услед, падыходзіць да тэлефона, набірае нумар.

Скажыце, басейн сёння працуе да... Дзякуй. (Паволі кладзе трубку.)

Карціна VII

Кватэра Вадзіма. Вечар. Сучасны інтэр'ер. Гарыць настольная лямпа. Прыйглушана гучыць музыка — арган. Вадзім у купальнym халаце ходзіць па лакоі. Званок. Вадзім выходзіць і вяртаецца з Максімам.

Максім. Добра, што ты дома. Дождж пачынаеца. Ледзь паспей.

Вадзім. Сядай... Толькі што пайшлі хлопцы. Каньяку?

Максім. Калі ёсць напітак...

Вадзім. Пашукаем... (Прыносіць бутэльку вады.)

Максім (налівае, п'е). Сёння ў клубе паказвалі “Хірасіма, мая любоў”. Думаў, прайду, але столькі ахвотнікаў...

Вадзім (задуменна). “Хірасіма, мая любоў”...

Максім. Ты... ведаеш?

Вадзім (адыходзіць ад акна). Ведаю.

Максім. М не Света расказала. Хто б мог падумаць.

Вадзім. Пасылаюць у Новасібірск. Па дарозе назад спынюся ў Москве, абыду ўсе інстытуты.

Максім. Я ўчора прыляцеў з Ленінграда. Быў у клініцы, якая... Гаварыў з кірауніком. (Разводзіць рукамі.) Ні ў нас, ні за мяжой. Адзіная надзея — памылка ў дыягназе.

Вадзім. Гэты тып сказаў, што яго пякельная машіна не памыляеца...

Мефістофель, іхтыязаўр... Ледзь не надаваў яму па шыі...

Максім. Улезь у яго скuru: імкнецца рабіць дабро чалавецтву, а сёння гэта ператварыцца...

Вадзім. А калі пашукаць у народнай медыцыне?

Максім. Пра тое, як спрабавалі лячыць гэтую хваробу, напісаны сотні тамоў, але... (Аглядаеца.) Яна... была тут?

Вадзім. Учора бачыў Святлану. На стадыёне.

Максім. Між іншым, Света згадзілася астасца.

Вадзім (пасля паўзы). Што б ты сказаў, Максім, каб я... ажаніўся з ёю?

Максім (наліваючы ў кубак вады). Ты часам няўдала жартуеш.

Вадзім. А ўсё-такі?

Максім. Гэта... кашчынства, Вадзім. Камедыя скончана. Цяпер мы героі драмы.

Вадзім. У жыцці ўсё пераблытана. Толькі эстэты наставілі перагародак.

Максім (не выпіўшы, адстаўляе кубак з вадой). Але гэта не каханне, стары.

Вадзім. А хто мне скажа, што такое каханне?

Максім. Хочаш даць ёй трошкі радасці?

Вадзім. “Асколачак вясёлкі”. Ёсць такое апавяданне.

Максім (памаўчаўшы). Пір з атручанай закуссю. І госці гэта будуць ведаць.

Вадзім. Чаму так змрочна?

Максім. Ты дрэнна ўяўляеш, што такое хворая жонка, асуджаная на...

Вадзім. А калі не...

Максім (пасля паўзы). Чалавек не можа ашукаць бяззубаю з касой. Каханне перамагае смерць... І як гэта медыкі не дадумаліся? Ты сур'ёзна?

Вадзім (ходзіць). Што ў наш час можа быць сур'ёзным?

Максім. Тваё каханне прыняе ёй толькі пакуты — вастрэй адчуе, што траціць.

Вадзім (спыніўшыся, не зусім сур'ёзна). А ты мудры.

Званок.

Максім. Ты каго-небудзь чакаеш?

Вадзім. Завязаў, як кажуць паэты. (Выходзіць.)

Голос Вадзіма: “Плашч павесь тут”. Уваходзяць Вадзім і Святлана.

Святлана. Даўно такога дажджу не было. (Абтрэсвае руکі, заўважае Максіма.)

Максім. У гэтым склепе толькі і хавацца, калі дрэннае надвор'е.

Святлана (пасля кароткай замінкі, Максіму). І ты?..

Вадзім. Сядай. Кофе?

Святлана. не трэба. (Садзіцца, папраўляе валасы.) Ішла міма, дай, думаю, зайду.

(Вадзіму.) Цыгарэту.

Максім. Наколькі мне вядома, ты не курыш.

Вадзім дае ей прыкурыць.

Святлана. Зубрылі, зубрылі з Інгай, пакуль галовы не забалелі.

Максім. Святлана, ён ведае.

Святлана (паклала цыгарэту, Вадзіму). Ты не павінен сустрэкацца з ёю.

Вадзім (гнеўна). Паспелі пахаваць! Сябры...

Святлана. Але ж... Не ведаю, што ў вас было ў скверыку, тады, толькі пасля гэтага яна... Калі ў цябе ёсць да яе хоць крапля...

Вадзім. Яна цябе паслала?

Святлана. я лічыла цябе разумнейшым.

Вадзім (пасля роздуму). Добра. Вы пасядзіце. Хачу прагуляцца па горадзе.

Святлана. У так дождж?

Вадзім. Іншы раз дождж як на заказ. (Выходзіць.)

Святлана. Гаспадара выжылі.

Максім (падыходзіць да Святланы). У мяне суседка выязджае. Вызываеца пакой.

Святлана (адхіляючыся). Ніколі не бачыла гэтага часопіса. (Разглядае.)

Максім. Спадзяюся, табе спадабаецца.

Святлана. Няўжо ён чытае і па-французску?

Максім. Гэтак жа, як я ў тваіх вачах.

Святлана (адкідвае часопіс). Максім, я еду з Інгай.

Максім (з прыкрасцю стукае далонню па стале. Ходзіць па пакоі. Выразна).

Навошта? Каму патрэбна, каб ты ехала?

Святлана. Хто-небудзт з нашых павінен быць побач. Нельга пакідаць яе адну.

Максім. Што гэта зменіць?

Святлана. нічога. Але мы — людзі. (З напружаннем.) І не спрачайся са мной.

Гэта канчаткова.

Максім. Свецік, я зусім не ідэальны герой. Я лепш за іншых бачу свае слабасці, недахопы... паэта з мяне не будзе. Але я люблю цябе. Я ведаю сваю працу і люблю працаўца. Так, люблю. Што людзі ведаюць пра эканамістай? Лічаць... Але ж яны часам могуць сэканоміць больш, чым некалькі заводоў за год. Нядайна нам прывезлі электроннае абсталяванне. Надзвычайныя перспектывы!.. А на балотах я буду проста бездапаможны.

Святлана (задуменна). Электроннае абсталяванне... Навошта? Ты з поспехам яго заменіш...

Максім. Калі б мне сказалі: дзесяць гадоў варочай каменне, і гэта яе выратуе... А цяпер?..

Святлана. Самае страшнае — што гаворыш праўду... Але я не магу так...

Прыйдзеца расстацца.

Максім. Разумней за ўсіх у гэтац сітуацыі трymаецца Інга. Бо ведае — нічога не зменіш. І што аз начае ў нашу эпоху жыццё аднаго чалавека?

Святлана. Мяне ўсю калоціць... Хоць бы дождж перастаў...

Максім. Табе трэба сагрэцца. (Дастае з паліцы бутэльку, чарку, налівае.)

Святлана, але справа не ў Інзе... Проста ты пакідаеш мяне. Чаму?

Святлана. А Галка не знаходзіць сабе месца. Нават глядзець не хоча на Аскольда.

Максім. За цябе, доктар.

Святлана. Будзем весяліцца... Пакуль здаровыя.

Выпівае. Паўза.

І ўсё-такі калоціць. Дождж, дождж...

Карціна IX

Паліклініка. Інга ў белым халаце сядзіць за столом, разглядае рэнтгенаўскі здымак і нешта запісвае ў журнал. Потым устае, падыходзіць да дзвярэй, трошкі іх прычыняе.

Інга (не глянуўшы). Заходзьце. (Вяртаецца, садзіцца, піша.)

Уваходзіць Вадзім. Моўчкі стаіць ля дзвярэй.

(Не гледзячы.) Сядайце. Вы ў нас былі? Ці ўпершыню? (Падымае галаву, глядзяць на Вадзіма. Рэзка накіроўваецца да дзвярэй.)

Вадзім. Пачакай! Я апошні.

Інга (выглядзе за дзверы). Хто да хітурга? (Павольна вяртаецца, рашучая.) Я на рабоце.

Вадзім. Бюракратаў б'юць іх жа зброяй... (Дастае з кішэні талон, падае Інзе.) Як пацыент я маю права на ўвагу ўрача.

Інга (бярэ талон, глядзіць, рэзка кідае на стол, гледзячы ўбок). Я слухаю.

Вадзім падыходзіць да дзвярэй і зачыняе іх на ключ.

Ты што, звар'яцеў?

Вадзім. Акажаш, прыйшоў надта сарамлівы хворы.

Інга. Калі шэф даведаецца пры гэтыя штучкі...

Вадзім. Між іншым, ужо шесць. (Паказвае га гадзіннік.)

Інга. Што ж, паговорым на вуліцы. (Здымае халат.)

Вадзім. Інга... Будзь маёй жонкай.

Інга (пасля працяглай паўзы). Ты казаў, што гэтае мерапрыемства запланавана на канец ся мігодкі.

Вадзім. Сямігодку — датэрмінова. Дэвіз многіх.

Інга. Дзіўная перамена.

Вадзім (з умешкай). Ведаеш, надакуышла самому цыраваць шкарпэткі, гатаваць снеданне...

Інга. Андрэй казаў, што ўсё будзе рабіць сам... Каб ты ведаў, які ён хароши. У школе хадзіў за мною, як прывязаны. Ходзіць і маўчыць. Аднойчы кажу: “Андрэй, злаві мне ваўчаня”. І што ты думаеш? Прывалок. (Задумалася.) Ён будзе добры муж...

Вадзім. Інга, я ўсё ведаю.

Інга. Што — ведаеш?

Вадзім. Ну... выпадкова сустрэў урача з лабараторыі, і ён...

Доўгая паўза.

Інга. Ведаеш... Так, чатыры плючы, чатыры крыжы... І я ведаю. Вось і каханню прыйшоў канец, дарагі Уладзім Уладзіміч... (Успыхнуўшы.) Якое глупства! Я прости ператамілася. Заняткі, секцыя, студыя... Варта толькі добра адпаichiць...

Вадзім (жвава). Вядома! Я перакананы ў гэтым. Здасі экзамены, паедзем на поўдзень. Марское паветра, фрукты, цудоўныя мясціны Каўказа... Мы яшчэ пасмяёмся з гэтага аракула!

Інга. Смех у раі. Гэта весела. Мы на розных берагах.

Вадзім. Я нядрэнна плаваю.

Інга. Не трэба, прашу цябе.

Вадзім (з пачуццём). Чаму — не трэба? Мы з табой творым планету, дзе суткі прыраўняем да года. Цяпер ні на дзень не пакіну цябе.

Інга. Хочаш бачыць, як буду рабіца брыдкай?

Вадзім. А ты ўяўляеш сябе прыгожай?.. Слухай, няўжо ты верыш гэтаму глупству? Ці можна наогул верыць нейкаму аналізу? Гэта ж не матэматыка.

Інга. Калі б я не была ўрачом...

Вадзім. А колькі разоў ваш брат ставіць фатальны дыягназ, а хворы жыве і п'е за яго здароўе. Ну а раптам, што ўсё ў парадку.

Інга. Учора Аскольд зноў браў у мяне кроў. І сказаў, што ўсё ў парадку.

Вадзім. Вось бачыш!

Інга. Я запытала: “Як і месяц назад?” А ён: “Так, вядома”. (Пасля паўзы.) Не, Вадзім. Усё правільна. Памылкі быць не можа. (Закасвае рукаў.)

Вадзім (уражаны). Што гэта? Ты была...

Інга. У тое лета дзеці ваеннаслужачы ў адпачывалі ў Белавежскай пушчы. І калі танкі з чорна-белымі крыжамі перайшлі граніцу, шлях дадому быў адrezаны. А потым прыехалі яны. Я ўсё помню. Яны былі ў белых халатах... Ласкавыя, добрыя... Кляйнас медхен іст шён... Давалі шакалад. А потым рабілі ўколы. З нашай групы не памерла яшчэ адна дзяўчынка. Лена. Нам бы зноў увялі гэты прэпарат. Але неяк партызаны вызвалілі частку дзяцей. Я доўга хварэла, паўгода нічога не бачыла.

Вадзім. Лену таксама выратавалі?

Інга. Так. Нядаўна памерла.

Вадзім. Няшчасны выпадак?

Інга круціць галавой.

Што вам уводзілі?

Інга. Калі я пераканалася, што сапраўды... Можаш уяўіць, што я адчула. (Усміхнуўшыся.) Гейнэ неяк сказаў: калі ў півавара ў бочцы канчаецца піва, яму здаецца, што надыходзіць канец свету... Кінулася ў бібліятэку. Перагледзела ўсё новае,

што ёсць у нас, за мяжой... Была і ў дацэнта Мельніка, сказала, сястра хварэе. І ніхто нічога... Хутчэй бы за работу...

Паўза.

Вадзім. А керома?

Інга. Відаць, не паспею.

Вадзім. Год — 8760 гадзін. Напэўна, гэта многа.

Інга. І вельмі мала. Вось яшчэ трывцаці мінут ты ўкраў.

Вадзім (пасля паўзы, усхвалявана). Інга, керома — выратаванне... Для чаго мы живёём? У чым прызначэнне чалавека? У цябе наперадзе жыццё... Так! Жыццё, якое выміраецца не стрэлкамі гадзінніка. Удваіх мы зробім удвая больш.

Інга. Не муч... Толькі ты адзін мяне і мучыш.

Стук у дзвёры.

Вадзім (гучна). Прыйём закончаны. (Інзе, цвёрда.) Будзеш рабіць тое, што скажу я.

Інга (плача). Навошта?

Вадзім (абдымае яе за плечы, горача, пераканаўча). Ты будзеш жыць. Будзеш! Мы кінем выклік богу, нячыстай сіле, д'яблу і тым гадам з чорна-белымі... Чуеш? (Бярэ яе твар у свае рукі.) Ты мяне яшчэ не ведаеш... Я не аддам цябе. Я кахаю. Ты чуеш? Кахаю цябе...

ДЗЕЯ ТРЭЦЯЯ

Карціна X

Мінула паўтара года. Невялікая ўчастковая бальніца на палесці. Вечар. За акном завіруха. На сцэне медсястра, сярэдніх год жанчына, яна падкідае паленцы ў жалезнную печку. Уваходзіць Вадзім, ён у лыжным касцюме, пляскae сябе па баках, спрабуючы сагрэца.

Вадзім. Хіруг з Забалоцця ў вас?

Медсястра. Там (паказвае на дзвёры). Хлопчыка глядзіць. А што?

Вадзім. Ну і мяце!

Медсястра. Даўно на палессі такой зімы не было. Учора адзін ногі памарозіў. А ты адкуль?

Вадзім паказвае пальцам угору.

У цябе захварэў хто?

Вадзім. Як яна прыехала?

Медсястра. На трактary. Чым жа яшчэ сюды дабярэшся? Паехала я па яе на санях, а назад — намяло, конь не ідзе. Пайшла яна да начальніка — давай трактар. Той — куды там, гаварыць не даецца. Яна і так і сяк, а ён — не. Тады яна як грукне кулаком пас тале, а на стале шкло — только пырсні ва ўсе бакі. Хацеў у міліцыю паведамляць.

Вадзім. Даў?

Медсястра. А як жа. У райком пазваніла. Тады той гаворыць: “Глядзі, доктар, каб ваўкі не з’елі”. А яна: “Калі з вамі зладзіла, дык з ваўкамі спраўлюся”.

Вадзім. Лыжы ніхто не сцягні?

Медсястра. Гэта ж не горад. Людзі свае.

Вадзім выходзіць. З суседняга пакоя паказваецца Інга і малады ўрач Лапкіна.

Лапкіна (здзіўлена). Тут?

Інга. Умовы не ідэальныя. Але што рабіць?

Лапкіна. Мы нават патрэбнага інструменту не маем.

Інга. Самі калі-небудзь аперыравалі? (Мые руки.)

Лапкіна. Хірургію я не любіла. Калі можна было, уступала асістыраваць іншым.

Інга. Примерзла ў лесе да костачак... (Усміхаецца.) Калі раптам... адчую сябе дрэнна, увядзіце мне стрыхнін. Добра?

Лапкіна (заклапочана). Вам нездаровіща?

Інга (весела). Ды не. Примерзла, стамілася...

Лапкіна. Дык, можа, не трэба брацца?

Інга. Вы ж урач. Калі б ляснік нас не сустрэў... Паглядзіш — агенчыкі...

Пад’едзем — нічога няма. Міраж нейкі...

Лапкіна. Ваўкі.

З’яўляецца Вадзім.

Вадзім. Гэта ж трэба, — на каляды такое надвор’е! Відаць, пара архангелам на пенсію.

Лапкіна. Вам каго?

Інга (радасна). Вадзім? Як ты знайшоў?

Вадзім. Расказаў зайцам анекдот пря мядзведзя. Двое памерлі на месцы, а трэці не зразумеў і згадзіўся паказаць дарогу... Чаму ў вас няма ёлкі?

З’яўляецца Капарыха, пажылая панурая жанчына.

Лапкіна. Капарыха, маці хлопчыка.

Інга (Капарысе). Страшнага нічога няма. Але трэба аперыраваць.

Капарыха. Гэта што — рэзаць? Жывое цела? Не дам.

Інга (сумеўшыся). Як гэта?

Капарыха. Маё дзіця, мая родная կրывінка. Бачыць бог — не дам.

Інга. Паслухайце, матуля, калі не зрабіць аперацыі...

Капарыха. Усё ў руках госпада нашага.

Інга. Гэта... ваша дзіця?

Капарыха. Ён раб божы.

Лапкіна. У вёсцы ёсць мурашкаўцы, сектанты.

Інга. Зразумейце, толькі хуткая аперацыя выратуе хлопчыка ад удуши.

Капарыха. Боская валя. Бог даў — бог возьме. Што людзі могуць? (Інзе, раз’юшана.) Маліцца богу! Кожнаму хочацца зжыць... Маліся, дачка, богу! Толькі бог, толькі бог...

Інга расцірае скроні.

Вадзім. К д’яблу! (Паказвае на Інгу.) Вось твой бог! Усё ад яе залежыць.

Убягае медсястра.

Медсястра. Доктар, хлопчык ужо вочкі закочвае.

Інга. Вы чулі? (Робіць некалькі кроکаў, хістаецца, асядае на табурэтку.)

Вадзім і Лапкіна яе падтрымліваюць, медсястра падае на ватцы нашатырны спірт.

Капарыха (радасна). Божачка забярэ яго да сябе!.. Ён будзе з анёламі. Аддайце дзіцятка, слязінку маю горку ю.

Лапкіна. Толькі пад распіску.

Капарыха. Што — крыжыкі паставіць? Рукі адсо хнуць.

Інга (рэзка). Ніякіх распісак!.. Не ведаю, як вас пераканаць!..

Капарыха (пачынае шумець). Аддайце сынка дабром, госпадам богам малю!

Вадзім. Дабро для яго — аперация. І хопіць!

Капарыха. Ліхадзеі! Толькі пасправуйце рэзаць...

Медсястра выводзіць Капарыху.

Лапкіна. Раскажа сваім. Тыя могуць сюды ўварвацца, вокны пабіць.

Вадзім. Парадоксы стагоддзя.

Лапкіна. Калі мы хадзілі па вёсцы і рабілі прышчэпкі, яны запіралі аканіцы на засаўкі і спускалі сабак з ланцугоў.

Інга. Аперыраваць! (Зноў мые рукі.)

Лапкіна. Як маці не згодна, не маём права... Калі няўядача — крымінал.

Вадзім (Лапкінай). А вы добра вывучылі юрыспрудэнцыю.

Лапкіна. Такое жыщё. Вы паедзеце, а я...

Інга. Жыщё, уявіце, не толькі такое... Адказваць за ўсё буду я.

Лапкіна. Паслухайце, вы тут другі год. І другі год участковыя ўрачы не маюць спакою. Нашто вам гэта?

Інга. Зарабляю характарыстыку. Для аспірантуры...

Уваходзіць медсястра.

Медсястра. Можна пачынаць.

Святло паступова гасне.

Інга. У чым справа?

Лапкіна. У клубе кіно скончылася. Рухавік выключылі.

Інга. Нам неабходна святло.

Лапкіна. Зося, збегайце і ўгаварыце механіка.

Медсястра (запальвае свечку). Не згодзіцца. Яго Юльчына алена чакае.

Вадзім. Скажыце, доктар Лапкіна абяцала даць спірту.
Медсястра. Паспрабую... (Выходзіць.)

Лапкіна накіроўваеца ў суседні пакой.

Інга (глядзіць на свечку). Вось і каляды... Я рада табе, снежны чалавек.
Вадзім. А ты падобная на снягурачку... Інга...
Інга (перабівае). Сектанты — няшчасныя людзі.
Вадзім. Ты ведаеш, што я хачу сказаць?
Інга. Мы некалі дамаўляліся, што не будзем няньчиць.
Вадзім. Ты наўмысля сябе перагружаеш. Навошта?
Інга. Навошта, чаму, адкуль... пытанні для малых — ад двух да пяці. Што
Светка робіць?

Запальваеца святло.

Вадзім. Гатуе грыбы суп. Такі суп — смаката...
Інга. Ну, пара. (Падстайляе шчаку для пацалунка.) Даведайся ў зайцоў дарогу
дадому.
Вадзім. Я з табою.

Інга выходзіць у суседні пакой. З'яўляецца медсястра. Падумаўшы, замыкае дзвёры і ідзе да ўрачоў.

Вадзім (ходзіць па пакой, пачынае яытаць газету, зацікаўляецца). “Агенцтва ЮПІ
паведамляе, што доктар Эрых Крамер, які прымаў у гады вайны ўдзел у эксперыментах
над вязнямі канцлагера дахау, прызначаны спецыяльным саветнікам НАТА”.

Марудна цягнеца час. Вадзім ходзіць, раптам да нечага прыслухоўваеца. Чуеца моцны стук у дзвёры.

Галасы. — Адчыняй!
— Валамім дзвёры!

Вадзім марудзіць, потым бярэ качаргу і накіроўваеца да дзвярэй. З'яўляецца напалоханая медсястра.

Медсястра. Стойце!.. Доктару дрэнна...

Карціна XI

Прайшло некалькі месяцаў. Ранняя халодная вясна. Кватэра Інгі і Вадзіма на Палесці. Ноч. Світае. Інга цяжка хворая. Яна ў суседнім пакоі. Туды дзвёры налева. Яшчэ ёсьць дзвёры направа — у кухню і на двор. Гарыць настольная лямпа. За столом, абапёршыся на руку, сядзіць Вадзім. Ён нібы акамянеў, глядзіць у адну крапку. З пакоя, дзе знаходзіцца Інга, ціхен'ка выходитціць Святлана. Яна разбірае шпрыц, кладзе ў стэрылізатар.

Святлана. М не ніхто не званіў?

Вадзім не адказвае.

Ужо раніца. Пагасі свято. Яна цябе кліча. (Адносіць стэрылізатар на кухню, вяртаецца.)

Вадзім (не мяняючи позы). Святлана, няўжо гэта ўсё?

Святлана. Не ведаю. У звычайную клініку гэта не кладзецца. Думаю пазваць кансультанта.

Вадзім. Што яшчэ можна зрабіць?

Святлана. Ты паказваў яе спецыялістам, даставаў самыя новыя прэпараты...

Вадзім. Паўгода ляжыць. Амаль паўгода...

Святлана (здзіўлена, ціха). Што ты сказаў?

Вадзім. У месяцы чатыры тыдні, а ў тыдні сем дзён...

Святлана. Ідзі да яе.

Вадзім. Потым.

Святлана. Ідзі.

Вадзім не рухаецца.

(Ходзіць па пакоі, быццам спакойная.) Што ж. Усё правільна. Думаў — як у басейне. На старт, марш — і праз дзве мінuty кветкі, падарункі, слава на ўсю рэспубліку. Раскіс!..

Вадзім. Яна не павінна бачыць мяне так ім.

Святлана (нервова ўсміхаючыся). Толькі падумаць — я лічыла яго за ідэал мужчыны!..

Вадзім. Чаго ты хочаш?

Святлана. А!.. Калі яна адчуе, што ты... Твая вера — апошняе.

Звоніць тэлефон.

(Падыходзіць, здымае трубку.) Міжгародня?.. Так, я заказвала. (Радачна.) Тата? Ой, як дрэнна чуваць... Вось цяпер лепш... Як ты там?.. Што яшчэ новага?.. Дасталі сібірскага ката? Будуць кацяняты — аднаго абавязкова забяру... (Паказвае Вадзіму на дзвёры ў кухню.) Шпрыцы перакіпяць.

Вадзім выходзіць.

(У трубку, ціха.) Татачка, цяпер слухай. Сімптомы тыя ж, што і ўчора. Тэмпература трывала восьм і сем. Ціск дзевяноста пяць на пяцьдзесят. Так... так... Не, не назіраецца. Антыбіётыкі тыя ж?.. Угу... Добра... У мяне ўсё ў парадку, не хвалюйся. Цалую, родны. (Кладзе трубку.)

Уваходзіць Вадзім, сяде да стала.

Вадзім. Калі прыедзе кансультант?

Святлана. Аскольд? Недзе ў канцы месяцы.

Вадзім. Што? Той самы? (Пасля паўзы.) Няхай хто другі.

Святлана. Без глупства. Ніхто лепш за Аскольда ў гэтым не разбярэцца.

(Усіхнуўшыся.) Раўнуеш?.. Вадзім, усё-такі ўгавары яе ехаць у клініку. Цяпер гэта неабходна. (Выходзіць на кухню, хутка вяртаецца, пачынае апранацца.) Зной тая сектантка прыходзіла. Мёду берасцяначку прынесла і соку кляновага. І заўсёды ўпотай. Цікавая жанчына. Учора ўбачыла яе і гавару: “Інга зрабіла аперацыю хлопчыку, дык за гэта ёй плоцяць”. — “Тое, што яе сардэчныя ручачкі сатварылі, не купіш ні за якія грошы”. Пытаюся, што новага ў сектце. “А гэта, дачушка, не твойго розуму справа”. Траву нейкую ўсё мне ў рукі совала. “Рабі настой і даай піць, калі ўзыходзіць сонейка”. Чуў бы гэта мой прафесар... Ну я пайшлю пяцімінутка. (Выходзіць.)

З'яўляюцца двое мужчын у кожухах — гэта буравікі.

Першы. Паслушай, дарагі, хірург дзе жыве?

Вадзім. Тут.

Другі (за дзвёры). Сюды!

Увальваеца яшчэ некалькі буравікоў.

Вадзім. Ідзіце у бальніцу. Гэта за бярозамі.

Першы. Ты не зразумеў. Нам хіург патрэбен. Жанчына, такая маладая, прыгожая...

Вадзім. Яна... яе няма. У горадзе...

Першы. Што ты гаворыш? Вай-вай... А ты яе муж?

Вадзім. Муж.

Першы. Дарагі, ты для мяне...

Другі. Браток, выпі з намі... (Выцягвае бутэльку шампанскага, пластмасавыя стаканчики.)

Вадзім. Што трэба, хлопцы?

Трэці (налівае). Мы буравікі...

Другі. За медыцыну.

Чацвёрты. За Мамедава. Не было б Мамедава, не было б нафты. (Падае Вадзіму стаканчик.)

Павагаўшыся, Вадзім бярэ, паглядае на дзвёры, дзе Інга.

Трэці. За чалавека, які... Калі яна нашага Мамедава... яго самазвалам... з таго свету выцягнула...

Галасы. Праўда.

— Тры ночы не спала.

— Не доктар — канцы Мамедаву і канцы нафце.

— Мамедаў, добра цябе залатала?

Першы (выходзіць у цэнтр). Паглядзі... (Згінае рукі.) Бачыў, га? (Прысядае.) А гэта бачыў, га? (Прытанцоўвае.)

Пяты. Мамедаў! Яна зрабіла цябе вышэйшым!

Чацвёрты. Яшчэ б! Косці з пластмассы паставіла.

Першы. Так і сказала — у гэтых месцах параломах больш не будзе. (Вадзіму.)

Усё, што ёсць у мяне... так... тваё.

Трэці (узрушана). Ды што тут гаварыць... За яе здароўе! (Намерваеца піць.)

Пята. Вось дае! Доктару — здароўя.

Усе шумна п'юць. Вадзім глядзіць на дзвёры, хоча выпіць.

Вадзім. За вашы пластмасавыя косці.

Трэці. Ну і за нафту, вядома.

Вадзім. Што?

Трэці. Пад намі, разумееш, мора нафты. Учора ўдарыў фантан... За кіршнэнь, на галаву — як негры! Выдатная... Хоць ты пі яе. Праўда, Мамедаў?

Першы. Ён гаворыць, зробім аналіз. Я гавару, не трэба. Узяў на пальцы. Так?

Панюхаў. Так? На язык. Так? Паглядзеў на сонца і кажу — добрая нафта. Мамедаў ніколі не памляўся. Спытай у Татарыі, на волзе. Пра Каспій не гавару.

Чацвёрты. Я жонцы напісаў — будзе дачка — назавём Нафтусяй.

Першы. Мы там, разумееш, казу прывялі.

Вадзім. Казу?

Першы. Дзікая каза, ледзь не алеń. Прывязана. Завесці сюды, га?

Трэці. Няхай там будзе, Мамедаў.

Першы. А у калідоры — скрынка з персікамі і хурмой. Маці піша, ня хай жыщё ў доктара будзе салодкай, як наша хурма... Ах, чаму не засталі...

Другі. Хадзем. Уваліся...

Першы. Жыщё добрае, калі ёсьць такія людзі, як доктар, праўда?

Трэці. Хадзем, браточки, хадзем...

Першы. Калі што трэба — кліч Мамедава. Зраблю ўсё...

Буравікі выходзяць. Вадзім марудна зваязывае фартух.

Карціна XII

Пакой Інгі. Інга ляжыць у пасцелі і глядзіцца ў люстэрка. Навокал паракіданы книгі, часопісы, лісты з записамі. Уваходзіць Вадзім. У руках у яго паднос, на якім кубкі, сподкі, ваза з кветкамі.

Вадзім. Ніколі не думаў, што ў мяне кулінарны талент. Паспытай і пераканаешся.

Інга кладзе люстэрка, глядзіць міма.

(Падыходзіць да пасцелі і ставіць паднос на столік.) Спачатку таблеткі. Потым выпі соку. Што ні кажы, а быць урачом — найлепшая справа.

Інга не рэагуе.

Нішто не робіць чалавека такім высакародным, яе хвароба. Раней наслалася па раёне, ваявала з бюрақратамі за лабараторыю страшыла фельчыраў за антысанітарыю... А цяпер — прости святая. Кветкі ад Воранава. З цэха каталізатараў. Ты яго аперыравала. У яго сімпатычная жонка. Памятаеш? Калі паправішся, пабываєм у іх.

Інга. Не, Вадзім. Такога не будзе.

Вадзім. Не выдумляй. Збоку лепш відаць. Прачытаць табе Джэка Лондана? Вельмі люблю яго — пісаў кароткія рэчы.

Інга. Баліць галава.

Вадзім. Вядома, — тэмпература.

Інга. Увесь час летуценні, летуценні...

Вадзім. Цікава! Тэлевізар не патрэбен.

Інга. Ляжала і ўспамінала сябе маленъкай. Бацька вадзіў мяне да рэчякі. Там было поўна гарлачыкаў... Адкуль гэты звон?

Вадзім. Які звон?.. А... На будоўлі. Мантаж чэшскага абсталявання. Добра, што напомніла. (Ставіць на столік будзільнік.) Вось, купіў. Цяпер не прасплю на работу. Спадабалася, што не чуваць цікання. Прычасаць цябе?

Інга. Хочаш праверыць, ці выпадаюць валасы? Вадзім, што цябе тут трывмае?

Вадзім. Добрае паляванне. Учора галоўны дзіка забіў.

Інга. Я так стамілася... Ты... яшчэ вёрыш? Толькі не мані.

Вадзім. Тое, што я тут, хіба не доказ?

Інга. Не хапае мужнасці.

Вадзім. Хочаш, каб я паўтараўся?

Інга. І... цяпер?

Вадзім (лашчыць яе рукі, пяшчотна папраўляе валасы). Яшчэ мацней. Калі ты слабая, бездапаможная...

Інга (жорстка). Так і ведала!.. Гэта не каханне.

Вадзім. Дзіўна. Чамусьці іншыя лепш за мяне ведаюць пра мае пачуцці.

(Пераканана.) Усё будзе добра, дзяўчынка. Пераможам. І не думай пра бязглуздіцу.

Інга. Бязглуздіца... (Глядзіць на нумар на руцэ.)

Вадзім. Свет ідзе да лепшага. І мы гэта ўбачым.

Інга. А ты... ведаеш формулу маёй крыві?

Вадзім. Ведаю. Мяне гэта не пераканае.

Інга. Фанатызм — сляпая вера.

Вадзім. Уступай у маю секту.

Інга (пасля паўзы). Не, Вадзім. Паядынак выйгралі не мы. І з керомай не паспела. Святлана ўжо сама...

Вадзім (сядзе побач). Давай шчыра. (Выразна.) Яшчэ не было, разумееш, не было выпадку, каб я чаго-небудзь моцна хацех і не дабіўся.

Інга. Па псіхатэрапіі ў мяне была пяцёрка.

Вадзім (сядзе бліжэй). Інга, на свеце нас толькі двое. Дык давай трymацца разам! Пакуль ты са мною, табе нішто не пагражает. Толькі ты павінна мне памагчы. Пакажы свой характар.

Інга. Вадзім, у мяне да цябе просьба.

Вадзім (з гатоўнасцю). Калі ласка.

Інга. Едзь адсюль.

Вадзім. Гэта ад недахопу ў арганізме цукру і фосфару. Будзеш добра есці, прыду маеш што-небудзь больштарыгінальнае. (Падае сподак.) Еш, кацянё. Тут многа жалеза.

Інга. Табе патрэбна здаровая жанчына.

Вадзім (рэзка). Разумная! Але бачу — памыліўся.

Інга. Калі ты гаворыш, што ў Воранава сімпатычная жонка...

Вадзім (злосна). Вы, медыкі, ханжы! Гаворыце пра Паўлава, а думaeце па Фрэйду.

Інга. Вадзім, табе пра панавалі спецыялізацца па электроніцы.

Вадзім. Ведаю гэтую спецыялізацыю. Прымітыў, учарашні дзень навукі.

Інга. Калі застанешся праз мяне...

Вадзім. Праз цябе? Электроніка — не мая стыхія.

Інга. Хачу паслухаць музыку.

Вадзім. Даўно бы так. (Падыходзіць да століка. На якім стаіць прайгравальнік і пласцінкі.) Пашукаем Гершвіна...

Інга. Пастаў Моцарта.

Вадзім (разглядае пласцінкі). Моцарта? Здаецца, мы некаму яго аддалі. Я знайду “Блакітную рапсодыю”...

Інга (ціха, але настойліва). Пастаў Моцарта. І не ўздумай разбіць.

Вадзім. Інга, трэба ехаць у клініку.

Інга. Я ўжо гаварыла — нікуды не паеду. Ну?

Вадзім ставіць пласці нку, адыходзіць да акна. Гучыць “Рэквіем” Моцарта, частка дванаццатая, “Агнус Дэй”.

Напэўна у лесе цяпер хораша... Я хачу, каб ты ўзяў машыну і павазіў мяне па лесе, па палях. Як-небудзь перад заходам сонца.

Вадзім (падыходзіць да пасцелі). Навошта ты стараешся дапячы мене?

Інга. Дзе ты быў пасля работы?

Вадзім. Хлапчукі гулялі ў футбол. Глядзеў, а потым падключыўся нават гол забіў!.. Плаваць няма дзе. Калі нічым не займацца... (Ходзіць, робіць практиканні.)

Інга. Як я цябе... ненавіджу...

Вадзім (спрабуе жартаваць). Калісьці... мы прайшли праз гэты этап.

Інга адварочв ае твар да сцяны.

(Глядзіць на Інгу, павольна адыходзіць да акна, разводзіць рукамі.) Тады гэта усё... марна. (Выходзіць, не гледзячы на Інгу.)

Некаторы час Інга ляжыць спакойна, аглядае пакой, доўга глядзіць на будзільнік — срэлкі спыніліся. Раптам хапае яго, прыкладвае да вуха, сядзе, трасе, зноў прыкладвае і ўпускае долу. Інзе здалося, што Вадзім пайшох назусім. Як яна ні рыхтавала сябе да канца, вострая думка працінае яе: паедзе Вадзім — яна памрэ.

Інга (у неверагодным жаху). Ва-дзі-м-ім!!!

Ціха. Інга спрабуе ўстаць, але раптам падае на ложак, страціўшы прытомнасць. Уваходзіць Вадзім з плашчом у руцэ.

Вадзім. Я ў сектар раствалярнікаў... Святлана зараз прыйдзе. (Глядзіць на Інгу, падыходзіць.)

У Інгі ніякіх адзнак жывіця.

Інга... (Кідае плашч, хутка падыходзіць да пасцелі, бярэ яе за руку. З незвычайнай сілай.) Інга!.. Я не хачу. Чуеш?! Я не дам... Ты не маеш... Інга!!!

Да Інгі паволі вяртаецца прытомнасць, яна сядзе.

Інга (шэптам). Вадзім, я нічога не бачу...

Вадзім абдымае яе, Інга з усіх сіл трymaeцца за Вадзіма.

Вадзім. Супакойся, я з табою. Гэта пройдзе, дзяўчынка.

Інга. Ты не паедзеш? Ты не паедзеш?

Вадзім. Усё астыла. А я так стараўся...

Інга. Цяпер лепш. Спачатку дай таблетку. Я магу і халоднае.

Вадзім. Супакойся. Кладзіся.

Карціна XIII

Кватэра Галіны ў Мінску. Святлана і Галіна.

Галіна (паказвае пакоі). Там Міколка з бабуляй. А ў тым мы з мужам. Вось так.

Святлана. Жывуць жа людзі! Ванная, душ, газ... Як табе працуецца?

Галіна. Хіба псіхіяtry працуюць? Пішуць, пішуць... Дзённікі, выпіскі, эпікрызы...

Святлана. Мы сённяя ж перавязём яе ў клініку. Няхай толькі Аскольд паглядзіць і парайць, куды лепш.

Галіна. З галавы нават выкінь. Будзеце ў нас. Дома заўсёды лепш. Як былі студэнткамі, змяшчаліся ў малюсенькім пакойчыку, а тут... (Падыходзіць да дзвярэй, вяртаеца.) Інга спіць.

Святлана. Чаму не ідзе Аскольд?

Галіна. Сынок у мяне цудоўны. Усе дзееці пачынаюць: "Дай, дай..." А ён: "На, на..." Ніколі не думала, што так буду любіць дзіця. Але намучылася — пяць кілаграмаў сто!

Святлана. Ты... шчаслівая з мужам?

Галіна. Цяпла не хапае на гэтай зямлі. Звычайнага чалавечага цяпла. Усе стараюцца быць сучаснымі, хаваюць пачуцці, хаваюць, а потым не ведаюць, дзе іх знайсці... Інзе паshanцавала.

Святлана. Паshanцавала... (Глядзіць у акно.)

Галіна. Не думаеш перрабірацца сюды?

Святлана. А ведаеш, мы робім цікавыя доследы па кероме...

Галіна. Што ў цябе з Максімам?

Святлана. М не заўжы падабаліся людзі, у якіх двойчы два — пяць. У яго — чатыры, заўсёды чатыры... Я хутка гэта зразумела. Аскольд збіраеца жаніцца?

Галіна. смяешся! Калі ты напісала, зімою, я была ў інстытуце. Цэлы горад пабудавалі... Рассказала пра Інгу, а ён: “Цікавы выпадак...” Кажу, трэба нечым дапамагчы, а ён: “Яны ведалі, што іх чакае”. Такі ж. Выпадак, мадэль, сістэма — і толькі... Страшна падумаць, я хацела стаць яго жонкаю. Як табе ўдалося зацягнуць яго сюды?

Святлана (падышла да акна). Ідзе!

Галіна. Пабуджу Інгу.

Святлана выходзіць. Галіна таропка папраўляе валасы, іде ў суседні пакой. З'яўляючца Аскольд і Святлана. Уваходзіць Галіна. Аскольд вітаеца кіўком.

Аскольд. Дзе?

Галіна. Там.

Аскольд марудзіць, потым накіроўваеца ў пакой да Інгі. Святлана ідзе за ім. Хутка Святлана вяртаеца.

Святлана. Я не магу...

Галіна. Добра, што ў такі момант мы разам.

Святлана. Гала, тады ты мела рацыю — яны кахалі адзін аднаго.

Галіна. Не успамінай. Зацянненне было...

З'яўляеца Вадзім.

Вадзім. Я купіў сёе-тое ў магазіне.

Галіна. Ох, гэтая вёска... Ды ў гэтым доме ёсць усё.

Святлана. Вадзім, там Аскольд.

Вадзім ідзе ў пакой да Інгі.

Пачакай. (Рашучым жэстам паказвае, каб Вадзім аставаўся тут.)

Вадзім (спыняеца). Даўно?

Святлана. Не.

Вадзім. У яе ўзялі кроў для аналізаў. Што ён сказаў?

Святлана. Нічога. Маўчыць.

Галіна (прыслоховаеца). Так і ёсць — малако пабегла. (Выбягае.)

Доўгая паўза. Вадзім ходзіць з месца на месца.

Святлана. Перастань кідацца. Сядзь.

Вадзім. Калі мы з находзіліся ў эвакуацыі, у вёцы быў аднару кі паштальён. Ігнат.

Часта прыносіў пахавальныя. Варта яму зайсці ў дом, як усе нямелі ад страху...

З'яўляецца Максім з партфелем.

Максім. З прыездам. (Падыходзіць да Вадзіма, паціскае руку.)

Святлана. Які халодны чэрвень... Няхай яна ўключыць што-небудзь. (Ідзе да Галіны.)

Вадзім. Сядай.

Максім (сядае). А я збіраюся да вас, на балоты. Нафта хнесла і ў нашы разлікі папраўкі. Чым вы туды дабіраецся?

Вадзім. Па-рознаму.

Максім. Яна там? (Паказвае.)

Вадзім. Там.

Максім (дастасе бутэльку віна). За ўсё лепшае?

Вадзім выходзіць і прыносиць дзве шклянкі. Максім налівае. П'юць.

Ну, як ты жывеш?

Вадзім. Усё жышцё гэтае пытанне ставіла мяне ў ту пік.

Максім. Відаць, даводзіцца бы ць дыпламатам. “Так” і “не” не гаварыць, “белага” і “чорнага” не называць.

Вадзім. А ты псіхолаг, Зюзік.

Максім (нерашуча). Вадзім, у нас ствараецца новае канструктарскае бюро, перспектывунае. Твой профіль. Такога інжынера абедзвюма рыкамі схопяць. Я сёння ж пагавару са сваімі.

Вадзім. Не будзем пра гэта.

Максім (больш настойліва). Ты — выдатны спецыяліст, а марнуеш сілы... даруй, выпадкова даведаўся. Прараб...

Вадзім. Гэта часова. Шкада толькі — ня ма басейна. (Налівае, п'е.)

Максім. Два гады... (Жорстка.) Не магу сабе дараваць, што тады не ўтрымаў цябе. Адмовіцца ад стварэння лініі, за якую столькі замагаўся... Пра хлопцаў шумелі газеты, тэлебачанне... Вадзім, сівізна ў валасах?!

Вадзім. Цяпер гэта модна.

Максім. Але ж існуюць навука, вопыт... Згодна з фармальнаі логікай...

Вадзім. Апрача фармальнаі, ёсць дыялектычная.

Максім. Спадзяешся выйсці ў герой?

Вадзім. Поспехі ў плаванні зрабілі мяне славалюбам. (Зноў п'е, устае, ходзіць, паглядае на дзвёры, дзе Інга.)

Максім. А я стаў начальнікам аддзела, зарабляю кучу грошай, а штосьці “не тае”. Але і там я не быў бы шчаслівы. Дыялектыка?

Вадзім. Пагавары са Святланай.

Максім (выпівае). Учора паставілі крапкі над “і”. “Ты бодры, харошы, але шэрранькі, без крылляў. Вось Вадзім, Аскольд...” Вадзім, пакажы, дзе ў цябе крылы...

Вадзім. Хочаш, пагавару з ёю?

Максім. Хутка зразумееш, што і табе не ўсё падуладна... Проста табе больш шанцавала. А я заўсёды вёў няспынны, жорскі паядынак са сваімі жаданнямі.

Вадзім. У цябе нервы... (Налівае, п'е.)

Максім. Усе мы памечаныя вайною. Не пі больш...

Вадзім. Пры чым тут вайна.

Максім. Калі ў Інгі вайна ў крыві, дык у іншых... А!..

Вадзім. Час — лепшы лекар.

Максім (горка ўсміхнуўшыся). Усё наша пакаленне памечана крыжам — голадам, хваробамі, жахам... Ты не задумваўся, чаму цяпер так многа захворванняў? Толькі тыя, хто прыйдзе пасля нас, будуць здаровыя, значыцца, і шчаслівыя.

Вадзім. Ты гаварыў гэта Святлане?

Максім. Мне патрэбна міласэрная сястра. Вадзька, ты мне даруй... Нядайна Святлана была тут, і Аскольд ёй сказаў, што гэтка хутка скончыцца. Табе трэба ведаць.

Доўгая паўза. Вадзім бярэ Максіма за борт пінжака.

Вадзім. Паправіцца Інга, паставілю медыкаў перад фактам... І паляцца дысертациі, набраныя артыкулы... Займаўся альпінізмам?

Максім. Не даводзілася.

Вадзім. Мы ўсе ў адной звязцы. Калі хто зрываваецца, трэба ўтрымаць. Любой цаной... (Адпускае Максіма.).

Максім. Паміж хачу і магу — адлегласць...

Вадзім. Я задумаў: паправіцца Інга — не будзе вайны... Глупства, прауда? И яшчэ — калі здарыцца бяды, дык і вне... Жыццё блізкага чалавека — галоўнае...

Максім. Некалі ты асуджаў высокія слова.

Вадзім. Я іх вымыў. Як пялёнкі. Там Аскольд.

Максім. Ёй... вельмі цяжка?

Вадзім. Зараз ён выйдзе... Што мне з ім зрабіць?

Максім разводзіць рукамі. Уваходзяць Галіна і Святлана.

Святлана. Ён яшчэ там?

Галіна. Ну і холад. Памятаеш, былі студэнткамі, і стаяла такое ж халоднае лета.

Максім. Вам наліць?

Святлана. Як вы можаце...

Максім (Вадзіму). Цябе я не пазнаю. Святлана стала іншая... Што адбываецца?

Дзверы адчыняюцца і павольна выходзіць Аскольд. Доўга паўза чакання і страху.

Аскольд. Незразумелы, неверагоды парадокс...

Святлана. Што?

Аскольд. Адзін на мільён. Не больш.

Святлана. Аскольд, я нічога не разумею!

Аскольд. Здаецца, яна будзе жыць.

Вадзім. Што вы сказали?

Аскольд (доўга глядзіць на Вадзіма, потым адводзіць позірк убок). Хвароба праходзіць.

Вадзім (баючыся памыліцца). Як — праходзіць?

Аскольд. Ачуњвае.

Вадзім. Вы... сур'ёзна?

Аскольд. Я не знаюджу ў яе адзнак хваробы.

Вадзім (падыходзіць да Аскольда). Яна... ведае?

Аскольд ківае. Вадзім кідаецца ў пакой, па дарозе перакуляе крэсла. Святлана не можа стрымаць плачу.

Галіна (у жаҳу). А?! Я зразумела...

Аскольд. Дзіўна, вельмі дзіўна... Чым вы яе лячылі?

Святлана. Чым лячылі? (Іранічна.) Не ведаеш, чым гэта лечаць?

Аскольд (задуменна). Гэты хлопец зрабіў тое, што не ўдавалася нікому.

Закрысліў чатыры крыжы...

Святлана. Аскольд, што ёй магло памагчы?

Аскольд. Той, хто адкажа на гэтае пытанне, варты Нобелеўскай прэміі...

Галіна. Усё гэта... Не ўкладваецца...

Максім. Неверагодна.

Аскольд. Святлана, ці не было моцнага нервовага ўзрушання?

Святлана. Бышам не.

Аскольд(закурвае). Зрэшты, мабілізацыя ахоўных сіл магла быць выклікана рознымі прычынамі... Не так даўно ў “Сайенс” было цікавае паведамленне. Захварэў марскі лётчык. Англійскія ўрачы выпрабавалі ўвесь арсэнал сродкаў і, пераканаўшыся, што нічога не дапамагло, адправілі дадому, фактычна паміраць. І раптам ён пааў ачунуваць, быў зусім здаровы, працаўаў. Але праз тры гады... раптоўна памёр.

Святлана. Ты хочаш сказаць, што гэта... толькі адтэрміноўка?

Аскольд. Баюся што-небудзь сцвярджаць. Але перш тайм яна выйграла. Гэта бяспрэчна. (Збіраецца ісці.)

Святлана. Паабедаеш з намі, га?

Аскольд (задуменна). Яна стала яшчэ прыгажэйшая. Нягледзячы на хваробу...

Інга, сонечны зайчык...

Галіна (пасля паўзы). М не здаецца, Аскольд, тады ты паставіў няправільны дыягназ.

Аскольд (здзіўлены). Я — памыліўся?!

Галіна. Так. хоць даказаць гэта немагчыма.

Аскольд. Але хто з тых, каму я тады... застаўся жывы? Я мог памыліцца, дапусцім, у іншых выпадках, але не тут. што адбылося — не ведаю.

Галіна. Ты чагосьці не ўлічыў. У яе была цяжкая, вельмі цяжкая хвароба. Але не гэтая.

Аскольд. Глупства, трывненне...

Галіна. Чаму ты такі разгублены?

Аскольд. Ты разумееш, што гаворыш? Ды і хто ведае гэта лепш — ты ці я?

Святлана. Давайце будзем абедаць.

Галіна. Адышоў ад людзей, адмовіўся ад кахання. І жыщё адпомсціла табе.

Нават навука, твая навука цябе пакарала.

Аскольд. Я раблю гэта для соцень такіх, як яна.

Галіна. Гуманізм без чалавека... Было.

Аскольд. Мы яшчэ не ведаем, чым гэта скончыцца.

Максім. Святлана, а ў нас не атрымалася. Чаму?

Святлана. Не трэба, Максім... Сядай да стала.

Максім. Пачалося ў іх несур'ёзна, праз глупства... А вось глядзі...

Аскольд (Святлане). Мне спадабаўся ўзоровень вашых даследаванняў па кероме.

Захочаш у наш інстытут — калі ласка.

З'яўляецца Вадзім.

Вадзім. Я выпадкова чуў вашу размову пра першы тайм. Мяне гэта не палохае.

Выйграем і другі. На тым стаім. (Святлане.). А ты можаш ехаць. У аспірантуру.

Святлана. Яна хоча, каб мы зайшлі?

Вадзім. Няхай спіць...

З'яўляецца Інга, яна слабая, трymаецца за спінку крэсла.

Інга (з дакорам). Лімоны, я прасіла лімоны.

Вадзім. Пара, калі хворым дагаджаюць, скончылася.

Інга. Святлана, ніколі не выходзь замуж...

Святлана. Ты праўду кажаш, добрыя мужы — рэдкасць.

Інга. Глядзіце, сонца... Якое чыстае сонца...

Заслона.

А ў зале, у калідорах, у вестыбюлі гучыць фінал Пятай сімфоніі Бетховена.